Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

46-йил чиқиши № 206 (12.860). 4 СЕНТЯБРЬ 1964 ЙИЛ ЖУМА. Баҳоси 2 тийин.

«СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

ДАСТЛАБКИ ТОННАЛАР

Косон бошқармасидаги Энгельс номли колхозда пахта терими бошланди. Холберди Норбоев, Карим Валиёров, Улуғмурод Сиддиқов ўртоқлар бошлиқ бригадаларда ҳар куни йиллик планнинг 1,5-2 проценти миқдорида пахта териляпти. Ҳозир теримда 500 дан ортиқ киши қатнашмоқда. Улжон Халилова, Норсулув Исломова, Ойбиби Худойназарова, Омон Сиддиқова, Хумор Облоевалар кунига 35 ўрнига 80-85 килограммдан пахта теришяпти.

Бошқармадаги «Косон» ва Ленин номли совхозларда ҳам пахта теримига киришилди.

О. МЎМИНОВ.

«ОҚ ОЛТИН» — ТАЙЁРЛОВ ПУНКТЛАРИГА

ТЕРМИЗ. (3 сентябрь). Термиз, Шеробод, Шўрчи ишлаб чиқариш бошқармаларининг хўжаликларида пахта йиғим-терими уч кундан бери давом этмоқда. Кеча Сурхондарё областининг тайёрлов пунктларига янги ҳосилнинг бир неча ўн тоннаси топширилди.

СССР МУДОФАА МИНИСТРИНИНГ БУЙРУҒИ

1964 йил 3 сентябрь

№ 196

Москва шаҳри

БЕЛГИЛАНГАН ХИЗМАТ МУДДАТИНИ ЎТАБ БЎЛГАН ҲАРБИЙ ХИЗМАТЧИЛАРНИ СССР ҚУРОЛЛИ КУЧЛАРИ САФИДАН БЎШАТИШ ҲАҚИДА ВА ҲАҚИҚИЙ ҲАРБИЙ ХИЗМАТГА НАВБАТДАГИ ЧАҚИРИҚ ТЎҒРИСИДА

Умумий мажбурий ҳарбий хизмат тўғрисидаги Қонунга мувофиқ БУЮРАМАН:

1. Қонунда белгиланган ҳарбий хизмат муддатларини ўтаб бўлган солдатлар, матрослар, сержантлар ва старшиналар Совет Армияси, Ҳарбий Денгиз Флоти, чегара ва ички қўшинлар сафларидан бўшатилсин.

2. Мазкур буйруқнинг 1-моддасида кўрсатилган ҳарбий хизматчилар бўшатилиши муносабати билан 1945 йилда туғилган, имтиёз олиш ва чақириқ муддатини кечиктириш ҳуқуқига эга бўлмаган граждандар, шунингдек чақириқ ёшида бўлган, чақириқни кечиктириш муддати тугаган ва тенгдошлари ҳақиқий ҳарбий хизматни ўтаётган граждандар Совет Армияси, Ҳарбий Денгиз Флоти, чегара ва ички қўшинлар сафига ҳақиқий ҳарбий хизматга чақирилсин.

3. Ушбу буйруқ ҳамма роталар, батареялар, эскадрильялар ва кемаларда эълон қилинсин.

СССР мудофаа министри
Совет Иттифоқи Маршали
Р. МАЛИНОВСКИЙ.

МАЪРИФАТ ЎЧОҒИ

Жонажон Коммунистик партия янги инсонни тарбиялашни идеология ишининг муҳим ва масъулиятли вазифаларидан бири деб келди ва ўзининг бутун фаолияти давомида кенг жамоатчилик оммасининг диққат-эътиборини ана шу масалага жалб этмоқда, зотан коммунизмнинг тўла ғалабаси учун унинг моддий-техника базасини яратиш билан бирга янги инсонни тарбиялаш ҳам ғоят зарурдир.

Узбекистон Компартияси Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган XIV пленумида республикада халқ маорифини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисидаги масаланинг қўйилиши ҳам партиямиз бу соҳада изчиллик билан олиб бораётган ишнинг яна бир ёрқин ифодаси бўлди. Пленум республика партия, совет, касаба союз, комсомол ташкилотлари, халқ маорифи органлари партия XXII съездининг, КПСС Марказий Комитети Пленумларининг тарихий қарорларини бажара бориб, Узбекистонда халқ маорифини янада юксалтиришда катта ғалабаларни қўлга киритганликларини алоҳида таъкидлаб кўрсатди.

Республикадаги мактабларнинг ўндан тўққиз қисмида машғулотлар бир сменада олиб бориладиган бўлди. Бунинг натижасида мактабнинг турмуш билан боғланишини мустаҳкамлаш, ўқувчиларнинг чуқур билим олишлари билан бирга уларда меҳнат кўникмалари ҳосил қилиш учун жуда катта имкониятлар вужудга келтирилди. Мактаблар ва ўқув юртларининг моддий базаси анча мустаҳкамланди.

Бироқ булар мактаб тўғрисидаги қонунни амалга ошириш йўлида қилинаётган ғоят катта ишнинг бир қисмидир. Мактабнинг турмуш билан боғланишини мустаҳкамлаш, ёш авлодни коммунистик ахлоқ руҳида тарбиялаш соҳасида ҳали олдимизда жуда катта вазифалар турибди. Айрим мактаблар педагогика коллективларининг бепарволиги, партия, совет, комсомол ва касаба союз ташкилотларининг эътиборсизлиги натижасида республикада умумий мажбурий таълим тўғрисидаги қонун қониқарсиз бажарилмоқда. Мактаб ёшидаги болаларнинг бир қисми йилдан-йилга мактабдан ташқарида қолиб кетаётгани айниқса кечириб бўлмас ҳолдир. Бу иш Самарқанд областида ва Қорақалпоғистон АССРда айниқса ёмон аҳволда. Мактаб ёшидаги болаларни рўйхатга олиш яхши уюштирилмаётганлиги болаларнинг мактабдан қолиб кетишига асосий сабаб бўлмоқда. Айрим мактабларнинг педагогика коллективлари ўзларига топширилган микроучасткаларда деярли бўлмайдилар, мактаб маъмурияти эса ана шундай ўқитувчиларга нисбатан ҳеч қандай чора кўраётганлари йўқ.

Уқувчиларнинг бир синфда икки йил ўқиши халқ маорифи соҳасидаги катта нуқсондир. Ишлаб чиқариш соҳасидаги брак қўшимча маблағ сарфлаш йўли билан тузатилиши мумкин. Аммо халқ маорифи соҳасидаги бракни ҳеч қандай маблағ тузата олмайди. Бинобарин, ана шу бракка йўл қўювчи айрим ўқитувчиларга нисбатан муросасиз бўлиш керак. Бу ишда партия ташкилотлари айниқса катта масъулият ҳис этишлари зарур. Партия ташкилотлари мактаб бошланғич партия ташкилотларининг ўқувчиларнинг бир синфда иккинчи йил қолишини тугатиш юзасидан қандай амалий ишлар олиб бораётганлигини муттасил кузатиб боришни, мактабда таълим-тарбия ишларини юксак савияга кўтариш юзасидан конкрет раҳбарлик қилишлари керак. Синфдан ташқари олиб борилаётган ишларни тубдан яхшилаш ўқув тарбия ишларини юксак даражага кўтаришнинг муҳим омилларидан биридир. Афсуски, республикамиздаги бир қисм мактабларда машғулотларнинг ҳамон икки сменада олиб борилаётгани бу ишга салбий таъсир кўрсатмоқда. Барча мактабларда машғулотларнинг бир сменага кўчирилишини таъминлаш партия, совет, касаба союз, комсомол ташкилотларининг ва халқ маорифи органларининг диққат марказида турмоғи лозим. Жамоатчилик биноларини мактабларга бериш тажрибаси ғоят катта самаралар берган эди. Ҳозир ҳам ана шу ажойиб ташаббусни бутун чоралар билан қўллаб-қувватлаш, идора ва ташкилотларнинг ортиқча маъмурий биноларини мактаблар ихтиёрига топшириш масаласини кун тартибига қўйиш, бу ишда партия ташкилотлари бошқош бўлишлари керак.

Республикада мактаблар қурилиши ўқувчилар сонининг ўсишидан ортда қолаётгани ҳам машғулотларнинг бир сменада олиб борилишини таъминлашга тўсқинлик қилмоқда. Айрим областларда янги мактабларни фойдаланишга топшириш узоқ муддатларга чўзиб юборилмоқда.

Ҳамма нарса ёшларнинг камол топишига, уларнинг муносиб ўринбосарларимиз бўлиб етишишига қаратилган ҳозирги даврда мактабларга яқиндан ёрдам бериш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиздир. Мактаб — идеология муассасаси. У ерда янги инсон шаклланади, коммунизмнинг муҳташам биносини қуришга лаёқатли янги армия ўсиб етишади. Уларнинг ҳар томонлама етук бўлиши учун бутун жамоатчилик, биринчи навбатда халқ ўқитувчиси жавобгардир. Уқитувчи ҳозирги замон илғор кишисининг барча фазилатларини ўзида мужассамлантириши, синфда ҳам мактабда ва мактабдан ташқарида ҳам ўзининг юриш-туриши билан ўқувчиларга намуна бўла олиши, уларга чуқур билим бериш учун ўзи билимдон бўлиши зарур. Аммо ўз малакасини йиллар давомида оширмаётган, давр талабларидан ортда қолаётган ўқитувчилар ҳам йўқ эмас. Областларимиздаги, шунингдек республика пойтахтидаги ўқитувчилар малакасини ошириш институтлари хўжа кўрсин учунгина ишлаб турибдилар. Бу институтларда ўқитувчиларни қайта ўқитиш ишлари жуда паст савияда олиб борилмоқда. Мактаб маъмуриятлари ўз устида ишламаётган, тегишли билими бўлмаган кишиларга ёш авлодни тарбиялашдек муҳим ишни топшириб қўймоқдалар.

Янги ўқув йилида ана шундай ҳолларнинг содир бўлмаслиги учун Узбекистон ССР Маориф министрлиги ва унинг жойлардаги органлари мактабларнинг ўқитувчилар составини қайта кўриб чиқиши, уларнинг билим даражаларини аниқлаш учун махсус комиссиялар тузиши керак. Шу билан бирга, министрлик мактабларда айрим фанларнинг, чунончи ўзбек тили ва адабиёти, химия, физика, ўзбек мактабларида рус тили қандай ўқитилаётганини ҳозирдан бошлаб контроль қилиб бориши зарур, чунки ўтган ўқув йилининг якуни республикадаги кўпгина мактабларда шу фанлар бўйича ўқувчиларга чуқур билим берилмаганини яққол кўрсатди.

— БИЗНИНГ ХАЛҚИМИЗ КОММУНИЗМНИНГ МУҲТАШАМ БИНОСИНИ ҚУРАЁТГАН ҲОЗИРГИ ПАЙТДА, БИЗ АНА ШУ ҚУРИЛИШНИ ТУГАЛЛАШ УЧУН ЭРТАГИ КУНДА ҚАНДАЙ БИНОКОРЛАРНИНГ УРНИМИЗНИ БОСИШЛАРИ КЕРАКЛИГИ ТУҒРИСИДА ФИКР ЮРИТМАЙ ҚОЛОЛМАЙМИЗ.

Уртоқ Никита Сергеевич Хрушчевнинг бу қимматли сўзлари ҳар биримизнинг қалбимиздан ўрин олмоғи лозим. Бу соҳада шонли Коммунистик партия ҳаммамиз учун намуна кўрсатмоқда. Халқ ўқитувчисига кун сайин кўрсатилаётган катта ғамхўрликлар бунинг ёрқин ифодасидир. Халқ ўқитувчиси, халқ маорифи органларининг барча ходимлари ана шу ғамхўрликка шарафли меҳнати билан муносиб жавоб қайтаришлари лозим. Халқ хўжалиги учун юқори малакали мутахассислар етиштириб бериш, коммунизмнинг гигант иншоотларига етук ва меҳнатсевар кишиларни тарбиялаб етказиш ўқитувчи меҳнатининг ажойиб самараси бўлади. Янги ўқув йилида ана шу меҳнат самараси янада кўпайсин, мактаб остонасидан ҳаётга қадам қўйган ўғил-қизларимиз минг мақтаса арзигудек бўлиб етишсин. Коммунистик жамият қураётган азим халқ, эл-юрт талаби шундай.

ЧОРВАДОРЛАР ТУҲФАСИ

ҒУЗОР, (телеграф орқали олинди). Бошқармадаги Киров номли совхоз чорвадорлари сут тайёрлаш йиллик планини муддатидан илгари бажардилар. Давлатга планда кўзда тутилган 930 тонна ўрнига 950 тонна сут сотилди. Ҳар бош сигирдан ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 230 литр кўп сут соғиб олинди. Улар яна 100 тонна сут сотиш мажбуриятини олдилар.

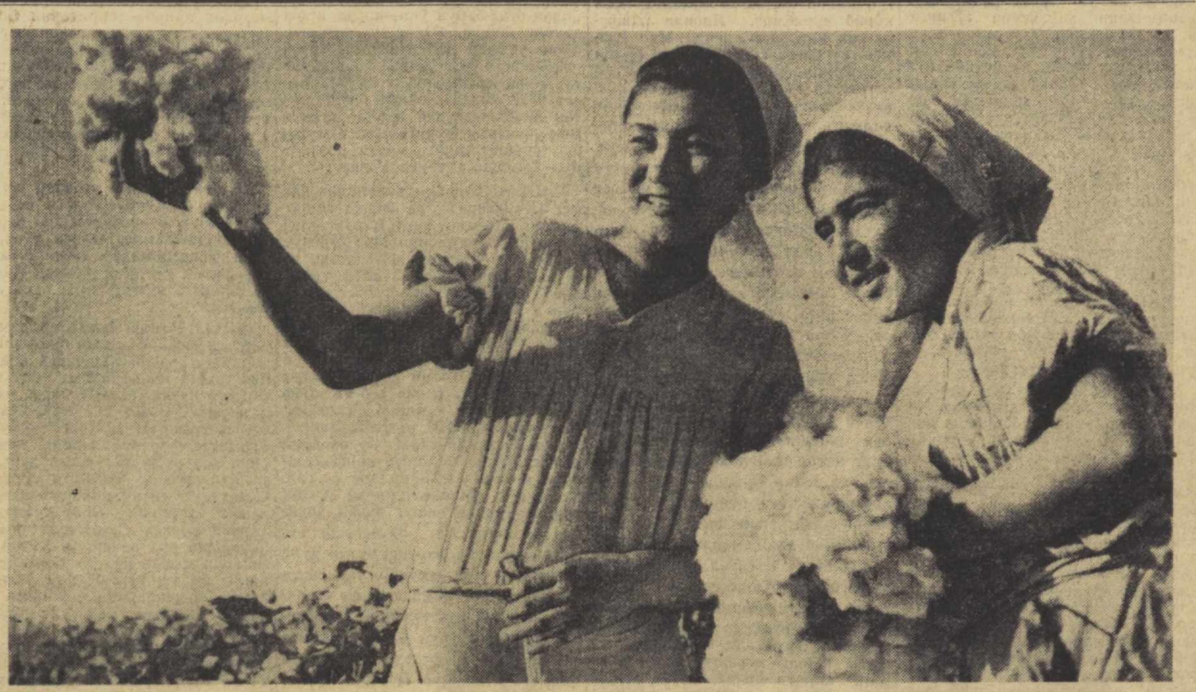

Бу лобар қизлар пахтакорлар йил бўйи қилган фидокорона меҳнатнинг дурдонасига боқиб беҳад қувонмоқдалар. Улар ишлаётган Андижон бошқармасидаги Энгельс номли колхоз нинг аъзолари пахта теримига биринчилар қатори тушдилар. Комсомол аъзолари (чапдан): Олтиной Ҳамзаева ва Саттихон Орзиева ўртоқлар теримнинг дастлабки кунинданоқ баракали меҳнат қила бошладилар.

С. Безносов фотоси.

ТЕРИМ АРАФАСИДА

«Совой» совхози коллективи пахта тайёрлаш йиллик планини ўн саккиз кунда бажаришга астойдил бел боғлади.

Эрта тонг. Алижон Бегматов пайкал оралаб юрибди. У беш-олти қадам босади-да, тўхтайди. Кўсак санайди. «Чакки эмас. Бу йил мўлжалдаги 35 центнердан ошса ошадики, кам бўлмайди», — дейди у шивирлаб.

— Ҳорманг, Алижон, ҳосилга барака! — У овоз келган томонга ўгирилди. Катта кўчада қўшни бўлим бошлиғи Содиқжон Каримов турар эди.

— Саломат бўлинг, умрингизга барака!

— Бугун совхоз марказида йиғилиш бўлар экан, сизга ҳам сўз беришар эмиш, тайёрланинг, — деди-да Содиқжон ўз бўлимига ўтиб кетаверди. Алижон минбарда туриб айтадиган гапларини ўйлай бошлади:

«Уртоқлар, пахтачиликнинг юраги — механизация, қудратли механизмга суянмай туриб, пахтачиликни юксалтириб бўлмайди, буни бўлимимиз мисолида яққол кўриш мумкин. 1962 йилгача колхоз эдик. Совхоз ерларига туташ бўлган 715 гектар майдонга чигит экиларди, ерларимизнинг фарқи йўқ эди. Аммо олинадиган ҳосилда эса ер билан осмонча тафовут бор эди. 1962 йили собиқ Карл Маркс номли колхоз пахтакорлари ҳар гектар ердан аранг 20 центнердан ҳосил олган эдилар.

Хўш, нега шундай эди? Колхоз раҳбарлари механизацияни ёқтирмас эдилар. Мана, бир мисол, 1962 йилда колхозда агрегатлар билан атиги 312 тонна пахта териб олинди. Терим чўзилиб кетди. Ҳосилнинг бир қисми нобуд ҳам бўлди. Шудгор кечикди, сифатсиз бўлди. Оқибатда хўжалик йилдан-йилга қолоқлашиб бораверди. Утган йили совхозга қўшилдик, натижа ёмон бўлмади. Бир йилдаёқ ҳосилдорлик гектар бошига 11,5 процент ошди. 31,7 центнердан ҳосил кўтардик шу ерлардан.

1962 йили машинада 312 тонна пахта терилган бўлса, ўтган йили етиштирилган ҳосилнинг 1656 тоннаси «зангори кема»лар билан териб олинди.

БОШЛАНҒИЧ ТАШКИЛОТЛАРДА ОЧИҚ ПАРТИЯ ЙИҒИЛИШЛАРИ

• • •

Кеч соат 5. Совхоз клуби пахтакорлар билан гавжум. Партия комитетининг секретари И. А. Журавлев кенгайтирилган партия мажлисини очиқ деб эълон қилди. 1964 хўжалик йилида етиштирилган ҳосилни нобуд қилмай, қисқа муддатда йиғиб-териб олишда коммунистларнинг роли ҳақида совхоз директори Узоқбой Саримсоқов доклад қилди.

— Совхозимиз ишчилари, — деди у, — коммунистик меҳнат коллективи номини олиш учун курашяптилар. Содиқжон Каримов бошлиқ 2- бўлимга коммунистик меҳнат коллективи деган юксак ном берилди.

Утган йили ажойиб ғалабани қўлга киритдик. 5577 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 34,4 центнердан ҳосил олдик. 18 та бригада 36-40 центнердан «оқ олтин» етиштирди. 13 минг 400 тонна пахта машинада териб олинди. Йиллик план йигирма кунда бажарилди. Бир центнер пахта етиштириш учун 1,97 ишчи куни сарфладик.

Бу йил — тўй йили. Бултургидан ҳам ўзиб кетишимиз керак. 5 минг 551 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан ҳосил олишга аҳд қилганмиз. Бу бизнинг халқ, партия олдида берган ваъдамиз.

Бу йил далада 203 та агрегат ишлайди, пахтани бункердан тўғри прицепларга ортиб, тайёрлов пунктига жўнатамиз. Бунинг учун 24 та автомашина, 195 тележкани тайёрлаб қўйдик.

Совхозимиз коллективи ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, пахта тайёрлаш йиллик планини 18 иш кунида бажаришга астойдил бел боғлади. 15 октябргача пландаги 14 минг 900 тонна пахтани давлатга топширамиз, шундан 13 минг 540 тоннасини машинада териб оламиз. 7 ноябргача эса давлатга 19 минг 250 тонна «оқ олтин» етказиб бериб, сўзимизнинг устидан чиқамиз. Бу йил мавсумда 16 минг 770 тонна ҳосилни нуқул машинада териб оламиз. Ерларни 10 декабргача шудгорлаб, келгуси йил мўл ҳосили учун пухта замин яратамиз.

Шундан сўнг музокаралар бошланди. 7- бўлим бошқарувчиси Алижон Бегматов ҳам кўнглига тугиб қўйган гапларини айтди. Утган йили 277 тонна пахта терган моҳир механик-ҳайдовчи Воҳид Жўраев, коммунистик меҳнат коллективи номини олган 2- бўлим бошқарувчиси Содиқжон Каримов, комплекс механизациялашган бригада бошлиғи Содиқжон Охуновлар ўз тажрибаларини айтиб бердилар.

Кенгайтирилган партия йиғилишида КПСС Марказий Комитети Президиуми аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов иштирок этди ва нутқ сўзлади.

• • •

Шунингдек, 8- пахтачилик совхози, «Гулбоғ», Ленин номли совхозларда ҳам кенгайтирилган партия йиғилиши ўтказилди. Йиғилишда етиштирилган ҳосилни қисқа муддатларда сира нобуд қилмай йиғиб-териб олиш тадбирлари белгиланди.

8- совхозда ўтказилган йиғилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари В. А. Карлов, «Гулбоғ» совхозида, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Н. Ж. Худойбердиев ва Ленин номли совхозда бўлган йиғилишда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Р. Қ. Қурбонов ўртоқлар иштирок этдилар ва нутқ сўзладилар.

С. ШОКАРИМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ЕМ-ХАШАК МЎЛ БЎЛСИН!

Урта Осиё республикалари колхоз ва совхозларида дағал хашак тайёрлаш ва силос бостиришнинг бориши тўғрисида 1964 йил 31 августга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Республикалар	Тайёрланган дағал хашак	Бостирилган силос
Узбекистон	72	21
Қирғизистон	65	13
Тожикистон	37	15
Туркманистон	29	16
Урта Осиё бўйича жами	60	17
Бундан ташқари, Қозоғистон ССРнинг Чимкент области	97	3

ДЎСТОНА ТАБРИКЛАР

Ҳиндиқуш орқали ўтган ва Афғонистоннинг шимолий районларини мамлакат пойтахти — Кобул билан туташтирган автомобиль йўли қуриб битказилганлиги муносабати билан ССР Иттифоқи Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев ҳамда СССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. И. Микоян Афғонистон подшоси Муҳаммад Зоҳир шоҳга Совет ҳукумати, СССР Олий Совети Президиуми, шахсан ўз номларидан дўстона табриклар йўлладилар.

Тоғлардаги оғир шароитда бу йўлнинг қурилганлиги, дейилади табрик телеграммасида, — Афғонистон ҳамда совет ишчилари ва мутахассисларининг биргаликда қилган меҳнат жасоратидир. Ҳиндиқуш орқали ўтказилган янги йўл — қўшни СССР ва Афғонистон мамлакатлари қардош халқлари самарали ҳамкорлигининг рамзидир. Бу иш — улуғ Ленин асос солган традицион Совет—Афғон дўстлигининг ёрқин тимсолидир. (ТАСС).

ТАШВИШЛИ СИГНАЛЛАР

ТАЙЁРГАРЛИК ЎЛДА-ЖЎЛДА

Гурлан ишлаб чиқариш бошқармаси хўжаликлари бу йил давлатга ҳар бир гектар ердан 32 центнердан, жами 50 минг тонна пахта топшириш мажбуриятини олганлар. Мавсумга саноқли кунлар қолди. Хўш, бошқармада аҳвол қандай? Йиғим-теримга қарата кўрилаётган тайёргарликни кўнгилдагидай деб [illegible] хўжаликларида мавсум тараддуди эсдан [illegible]

— Колхозларда бу йил 195 та пахта хирмони, 448 та катта-кичик тарози бўлиши керак, — дейди бошқарма [illegible] ўртоқ Ли Хак Сон. — шундан ҳозиргача 13 та хирмон, 41 та катта, 181 та кичик тарози тайёр, холос.

«Гулистон» колхозида мавжуд 10 та ёғоч кўприкнинг [illegible] ҳам мавсумга тайёрланган эмас. Уч жойдаги кўприк бузилиб ётибди. Колхоз раиси ўртоқ Алексей Кимнинг айтишича: «бу ишлар нари борса 3-4 кунда қойил қилиб ташланар» эмиш...

Бошқармада 13500 тонна пахта машинада териб олинади. Бунинг учун ҳамма имконият бор. 149 та терим агрегатлари мавжуд. Бу йил 34 та янги «ХТ-1,2» машиналари сотиб олинди.

Аммо техника ремонти ҳалигача тугалланган эмас. 33 та «ХВС-1,2» машиналарига шу пайтгача қўл урилмаган.

«Узсельхозтехника» Гурлан район бирлашмасидаги 44 та терим агрегатидан эндигина 31 таси тайёрланган.

Карл Маркс номли колхозда 2 та, «Гулистон» колхозида 3 та, «Коммуна» колхозида 2 та терим машинасига қўл урилмаган. Бу агрегатлар ҳатто колхоз устахонасига келтирилган ҳам эмас. Механик-ҳайдовчиларнинг уйлари ёнида занг босиб ётибди.

Р. ТУРСУНОВ.

ГЕРДАЙГАННИНГ ЗАВОДИГА БОР!

Хўжайли пахта тозалаш заводининг директори ўртоқ Қ. Шеримбетов билан ҳамсуҳбат бўлиб, завод ва пахта қабул қилиш пунктлари мавсумга тайёрми, деб сўраб қолгудек бўлсангиз, у: «Тайёр бўлганда қандоқ! Ишимиз беш. Бу йил Хўжайли ва Кегайли ишлаб чиқариш бошқармаларидаги хўжаликлардан 50 минг тонна «оқ олтин» қабул қиламиз. Пунктларимиз ҳам, заводимиз ҳам мавсумга тайёр, деб гердайиб қўяди.

Дарҳақиқат, Хўжайли пахта заводига қарашли пунктларда ва заводнинг ўзида ҳам мавсумга тайёргарлик суст. Пунктларга ўрнатиш учун келтирилган 25 тонналик 5 та автотарози Ленин номли, Халқобод, Кегайли пунктларига қўйилиши лозим. Бу тарозилар ҳанузгача ўрнатиб бўлингани йўқ.

Завод биқинидаги пахта тозалаш пунктига 13,5 минг тонна «оқ олтин» қабул қилинади. Ана шу пунктдаги 17 та транспортёрдан 10 таси, 6 та «ПТХ-20» пахта узатиш механизмидан 4 таси эндигина ремонтдан чиқарилди. Майдончаларни асфальт қилишга 75 минг сўм ажратилган. Шу мақсад учун 29 минг сарфлаб, эндигина 8 минг 500 квадрат метр майдон асфальтланибди.

Қорақалпоғистон АССР пахта тайёрлаш тресси раҳбарлари Автоном республикадаги пахта заводлари ва қабул пунктларини мавсумга бекаму кўст тайёрлаб қўйиш учун ҳамма чораларни кўришлари лозим.

Р. ЕШИМБЕТОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ШОДИЁНА УЧРАШУВЛАР

ПРАГА, 2 сентябрь. ТАСС махсус мухбирлари **М. Никиточкин** ва **И. Масленников** хабар берадилар:

КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев бошчилигидаги совет партия-ҳукумат делегациясининг Чехословакия диёрида бўлиши қардош совет—чехословак муносабатлари тарихида олтин саҳифа очади.

Бугун совет меҳмонларини Прага шаҳри атрофи районларининг биридаги «Ксаверов» фабрикасининг ходимлари самимий кутиб олдилар. Бу фабрика энг йирик паррандачилик корхонасидир.

Пойтахт кўчаларида минг-минглаб меҳнаткашлар меҳмонларни табрикладилар. Булар орасида энг йирик машинасозлик комбинати «ЧКД — Прага» ва бошқа корхоналарнинг ишчилари ҳам бор эди. Улар зўр қувонч билан Совет Иттифоқига, унинг Коммунистик партиясига, Н. С. Хрушчевга қардошларча салом топширадилар. Прага кўчаларида ва шаҳар атрофидаги тош йўлга қўйилган транспарантларга шу сўзлар ёзилган эди: «Биз азиз меҳмонларни зўр шодлик билан табриклаймиз», «Яшасин Н. С. Хрушчев!», «Совет Иттифоқи вакилларига қардошлик саломи!», «Социалистик мамлакатларнинг бирлиги яшнай берсин!».

Неча юзлаб кишилар паррандачилик фабрикаси дарвозаси олдига тўпланишди. Улар Никита Сергеевич Хрушчевни, совет делегациясининг аъзоларини ва Чехословакия раҳбарларини кучли «ура» садолари, гулдурос қарсаклар ва табрик хитоблари билан кутиб олдилар. Меҳмонларни қишлоқ, ўрмон ва сув хўжалиги министри Иржи Буриан, Ўрта Чехия область партия комитетининг биринчи секретари Йозеф Немец ва областнинг бошқа вакиллари кутиб олдилар.

Министр И. Буриан Н. С. Хрушчевни ва бошқа совет меҳмонларини қизғин табриклаб, нутқ сўзлади. Ўртоқ Н. С. Хрушчев бошчилигидаги совет партия-ҳукумат делегациясининг келиши, деди у, корхонанинг меҳнаткашлари учун чинакам байрамдир. Пионерлар Никита Сергеевични, Йозеф Ленартни ва Чехословакиянинг бошқа раҳбарларини, совет делегациясининг аъзоларини, Н. П. Хрушчевани, Чехословакия Социалистик Республикаси президентининг рафиқаси Божена Новотнаяни табриклайдилар.

Фабрика директори Зденек Гудский Н. С. Хрушчевни корхонани кўздан кечиришга таклиф этади, паррандачилик фабрикасининг иши тўғрисида сўзлаб беради. Меҳмонлар мезбонлар билан биргаликда бўлимларни бирин-кетин айланиб чиқадилар.

Фабрика ходимлари, мутахассислар парранда гўшти етиштириш соҳасида эришилган муваффақиятлар билан Никита Сергеевични ва делегация аъзоларини таништирадилар, бройлерлар етиштириш технологиясига, аралаш ем-хашакдан фойдаланишга, илмий-тадқиқот ишларига ва бошқа мамлакатларнинг тажрибаларини ўрганишга тааллуқли масалалар ҳақидаги саволларга жавоб берадилар.

Фабрика клубида совет делегацияси ва Чехословакиянинг раҳбар арбоблари корхона коллективи билан учрашди. Чехословакиялик ўртоқлар ўз корхонасининг ривожланиши ва унинг истиқболлари тўғрисида батафсил сўзлаб бердилар. Парранда гўшти етиштириладиган ана шу энг янги фабрикада кўп қаватли 10 корпус бор. Бу корпусларда бир йўла 450 минг жўжа боқилади. Фабрика бу йил давлатга камида 1.600 тонна парранда гўшти сотади, келгуси йилда эса сотиладиган парранда гўштини 2.100 тоннага етказади. Бундан ташқари, фабрикада бир миллион донадан кўпроқ тухум тайёрланмоқда. Фабрика парранда гўшти етиштиришда яхши натижаларга эришди. Бу ерда бир килограмм гўшт олиш учун ўрта ҳисобда 3,46 килограмм озуқа сарфланади, фабриканинг илғор коллективлари эса бир килограмм гўшт олиш учун озуқа сарфини 2,8 килограммгача камайтирдилар. Фабрикада 77 кун ичида ҳар бири 1,3 килограмм келадиган бройлерлар етиштирилмоқда.

Н. С. Хрушчев корхона билан батафсил таништирганликлари учун совет партия-ҳукумат делегацияси аъзолари номидан мезбонларга ташаккур билдирди. Совет ҳукуматининг бошлиғи СССРда парранда гўшти етиштиришни саноат усулида ривожлантиришнинг янги плани ҳақида сўзлаб берди.

Фабрика коллективи корхонанинг ишини ва корхона коллективининг ҳаётини акс эттирувчи фотосуратлар альбомини совет делегациясига тақдим этди. Никита Сергеевич СССР делегацияси номидан фабрика коллективига В. И. Ленин скульптурасини ва «В. И. Ленин тасвирий санъатда» альбомини тақдим этди. Совет делегациясининг бошлиғи ва аъзолари ҳурматли меҳмонлар дафтарига ўз фикрларини ёзиб қолдирдилар.

Н. С. Хрушчев «Ксаверов» паррандачилик фабрикасидан чиқиб кетар экан, меҳмондўст мезбонларга яна бир марта самимий ташаккур билдирди ва уларга ўз меҳнатларида янгидан-янги муваффақиятлар тилади.

МАО ЦЗЭ-ДУННИНГ БИР ГРУППА ЯПОН СОЦИАЛИСТЛАРИ БИЛАН ҚИЛГАН СУҲБАТИ ХУСУСИДА

Пекинга борган бир группа япон социалистлари билан Мао Цзэ-дуннинг қилган суҳбати яқинда Японияда босилиб чиқди. Буржуа газетачилари у айтган гапларни қалқон қилиб, кўтариб олдилар. Хитой Компартияси раисининг айтганлари уларга ёқиб тушди. Суҳбатнинг мазмуни шундайки, дастлаб унинг ростлигига ишониш қийин бўлди. Буржуа газеталари халқаро вазиятни заҳарлашга, социалистик мамлакатлар ўртасида жанжал чиқаришга интилиб, бўлар-бўлмас гапларни ёза беришади.

Бу хабарни Пекин рад қилади деб ўйлаган эдик, бироқ, ҳеч ким буни рад қилмади. Аксинча, Хитойнинг раҳбар арбоблари Мао Цзэ-дуннинг япон матбуотида эълон қилинган суҳбати ҳақиқатан рўй берганлигини маълум қилдилар. Пекиндаги совет вакили ХХР ташқи ишлар министрининг ўринбосари Ван Бин-нанга изоҳ сўраб мурожаат қилганида у «агар Мао Цзэ-дун шундай деган бўлса, мен унинг фикрига қўшиламан», деди. 1 августда Япон газетаси «Асахи» Чжоу Энь-лайнинг баёнотини босиб чиқарди. Мао Цзэ-дуннинг суҳбатида айтилган фикрлар аслини олганда бу баёнотда ҳам такрорланди.

Мана шуларнинг ҳаммаси япон матбуоти Хитой Компартияси раисининг гапларини ҳақиқатан оқизмай-томизмай эълон қилганлигига шак-шубҳа қолдирмайди.

Бу суҳбат Хитой раҳбарларининг мақсадлари ва позицияларини яққол кўрсатиб берди, шу вақтгача улар бу ҳақда сезилар-сезилмас қилиб гапириб келган эдилар. Шу сабабли ХКП раҳбарлари бизнинг халқимизга қарши, бошқа социалистик мамлакатларнинг халқларига, бутун жаҳон коммунистик ҳаракатига қарши ўзлари олиб бораётган курашда нақадар ҳаддан ошганликларини совет кишилари кўра олсинлар, деб мазкур суҳбатни эълон қилиш фойдалидир.

Маълумки, Хитой раҳбарлари КПССга ва бошқа марксчи-ленинчи партияларга қарши кураш бошлаб, ўзларини марксизм-ленинизмни ҳимоя қилаётган, жаҳон революцион ва озодлик ҳаракатининг манфаатларини «муҳофаза қилаётган» кишилар қилиб кўрсатишга интилдилар. Ҳатто ХКП раҳбарлари бизнинг партиямизни қойиш билан, «совет халқи айниб буржуалашаётир» деб айтиш билан ўзларини бизнинг мамлакатимизнинг манфаатлари тўғрисида, бошқа социалистик мамлакатларнинг манфаатлари тўғрисида жон куйдираётган кишилар қилиб кўрсатишга уриндилар ва ҳеч уялмай шуни даъво қилдилар.

1960 йилда ХКП раҳбарлари давримизнинг характери тўғрисида, жаҳон урушининг олдини олиш мумкинлиги тўғрисида, социализмга тинч йўл билан ва нотинч йўл билан ўтиш тўғрисида ва бошқа масалалар устида мунозара бошлаб юборганларида, улар фақат идеология проблемалари соҳасидагина КПСС нинг ва бошқа марксчи-ленинчи партияларнинг фикрига қўшилмаётирлар, деб ўйлаш мумкин эди. Бироқ, улар мунозарани авж олдира берганлари сари: ХКП раҳбарлари ҳақиқатан ҳам ўзлари ёзаётгандек ўйлаётирлармикин деган шубҳа кўпроқ пайдо бўлаверди. Назарий тортишувлар замирида ХКП раҳбарларининг ғаламисликдан иборат сиёсий мақсадлари ётганлиги тобора яққол кўрина берди. Мао Цзэ-дуннинг суҳбати — бунинг яна бир далилидир.

ХКП раисининг суҳбатидан кўриниб турибдики, эндиликда Хитой раҳбарлари ўзларининг экспансияга интилаётганликларини ҳатто пардалашга ҳам уринмаётирлар. Япон матбуотининг хабарига қараганда Мао Цзэ-дун идеология масалаларини ҳатто тилга ҳам олмаган. Марксизм-ленинизм тўғрисида, социализм тўғрисида, ишчилар синфининг бирлиги тўғрисида, жаҳон ишчилар ва миллий озодлик ҳаракатининг манфаатлари тўғрисида суҳбатда бир оғиз ҳам гап йўқ. Ҳозирги дунёни синфий анализ қилишдан, империализмга қарши курашда дўстларни ва иттифоқчиларни танлашга синфий нуқтаи назардан қарашдан суҳбатда асар ҳам йўқ. Мао Цзэ-дун ўзининг бутун кучини советларга қарши кайфиятни кучайтиришга, энг реакцион кучларнинг миллатчилик ҳис-туйғуларини қитиқлашга сарфламоқда.

I.

Мао Цзэ-дун суҳбатни ўрталик зона деб аталган гапдан бошлади. Бу назария 1946 йилдаёқ пайдо бўлган эди. Аслида бу назариянинг мазмуни қуйидагича: Хитой раҳбарлари бутун ер куррасини уч қисмга ёки зонага бўлиб қўйганлар. Биринчи зона — Америка империализми, АҚШ. Иккинчи зона — Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар, учинчи зона — Осиё, Африка ва Латин Америкаси мамлакатлари бўлиб, булар мазкур икки зона ўртасига жойлашган деб ҳисоблайдилар (шунинг учун ҳам бу зонага ўрталик зона деб ном берганлар).

Энди Мао Цзэ-дун бу «назарияга» яна бир тузатиш киритмоқда. У СССР «жаҳонга ҳукмрон бўлиш учун курашда АҚШ билан тил бириктирди» деган туҳмат гапни айтиб, ҳақиқатда иккита асосий зонани битта зона қилиб бирлаштирмоқда. Бу схема уни иккита зонага: «Совет—Америка зонаси»га ва «ўрталик» зона деб аталган зонага олиб келмоқда. Шундай қилиб, жаҳонни бир-бирига қарама-қарши иккита социал системага бўлишни, яъни ҳамма марксистлар қабул қилган бўлинишни йўқ қилиб юборишмоқда.

Хитой назариячиларининг гапига қараганда, ўрталик зона революция ва тараққиётни ўзида ифодалайди. Совет Иттифоқига ва АҚШга келганда, уларнинг назариясига кўра, бу давлатлар жаҳонга ҳукмронлик қилмоқ учун бир-бирлари билан «тил бириктирганлар». Бу гаплардан ўрталик зона халқлари Америка империализмига қарши, айни замонда эса Совет Иттифоқига ҳам қарши курашишлари зарур деган хулоса чиқарилмоқда. Хитой раҳбарларининг назарий найранглари асосан мана шу мақсадни кўзлайди.

Ўрталик зона назариясининг марксизмга ҳеч бир алоқаси йўқ, деб айтиш бу гапнинг моҳиятини унчалик ифодалаб бермайди. Бу назария марксизмга шунчаки зид назариягина бўлиб қолмасдан, балки марксизмга, ленинизмга бутунлай зид бўлган урушқоқлик концепциясидир.

Марксизм-ленинизмнинг таянч принципи шуки, у жамият турмушининг ҳамма ҳодисаларига синфий жиҳатдан ёндашади, шу ҳодисаларнинг ҳаммасига энг илғор синф бўлган пролетариат позициясида туриб баҳо беради. Жаҳондаги коммунистик ва ишчи партиялар Москва кенгашларининг Декларациясида ва Баёнотида мана шу принципга асосланиб, бизнинг давримиз анализ қилиб берилди. Ҳозирги дунё географик зоналарга бўлинган эмас, балки буларга қарама-қарши ижтимоий системаларга — социалистик системага ва капиталистик системага бўлинган. Капитализмдан социализмга революцион йўл билан ўтиш давримизнинг асосий мазмунидир: ҳозирги замоннинг барча революцион кучлари — жаҳон социализм системаси, капитал мамлакатлардаги ишчилар ҳаракати, миллий озодлик ҳаракати — битта ягона фронт бўлиб ва бирлашиб, империализмни сиқиб бормоқдалар, тинчлик, демократия ва социализм иши учун курашда янгидан-янги муваффақиятларга эришмоқдалар.

Мана шундай синфий ёндашишнинг ўзи Пекиндаги назариячиларга сира маъқул бўлмаётир. Улар буни бутунлай улоқтириб ташламоқдалар. Улар империализмга қарши, ўзининг миллий мустақиллиги учун курашаётган мамлакатларни ҳам, шунингдек, империалистик давлатларни ҳам; капиталистик мамлакатлардаги ишчилар синфини, меҳнаткашлар оммасини ҳам, шунингдек, ҳукмрон буржуазияни ҳам ўзларининг «ўрталик зоналари»га баб-баравар ҳуқуққа эга қилиб киритмоқдалар. Хуллас, бир шоир «отлар ва одамлар бир уюм бўлиб қалашиб кетди» деб ёзгани сингари раис Мао ҳам эксплуататорлар билан эксплуатация қилинувчиларни, эзувчилар билан эзилувчиларни ўрталик зонада аралаштириб юборган.

Суҳбатда бундай дейилади: «Осиё, Африка ва Латин Америкасининг ҳамма халқлари империализмга қарши чиқмоқдалар. Европа, Канада ва бошқа мамлакатлар ҳам империализмга қарши чиқмоқдалар». Шунга диққат қилингки, Европа ва Канаданинг меҳнаткашлари эмас, балки бутун Европа ва бутун Канада, шу жумладан капиталистик монополиялар, реакцион буржуазия партиялари, француз «ультралари», Бонн реваншчилари ва шу кабилар империализмга қарши чиқаётган эмишлар. Шуларнинг ҳаммаси империализмга қарши курашчилар эмиш, бундан чиқди жаноб круппларни, тиссенларни, ротшильдларни, балки ҳатто генерал Франконинг ўзини ҳам революцион ҳаракат табриклаб, ўз сафига олиши керак экан-да.

Ўрталик зона назариясига кўра, жаҳондаги воқеаларнинг боришини антагонистик синфларнинг ва бир-бирига қарама-қарши социал системаларнинг кураши белгилаб бермайди, балки бир гуруҳ давлатларнинг ва географик районларнинг бошқа гуруҳ давлатларга ва географик районларга қарши кураши белгилаб беради. Ҳақиқатда бу назария у ёки бу мамлакатдаги ижтимоий тузумнинг характерини назар-эътиборга олмайди. Бу назария синфий ёндашишни шунчаки, назар-эътиборга олмаслик билангина чекланиб қолмасдан, шу билан бирга синфий ёндашишни ХКП раҳбарларининг буюк давлатчилик сиёсати талаб қилган ашаддий миллатчилик йўли билан алмаштиради.

Хитой раҳбарлари мана шундай концепцияга амал қилиб, ўзларининг хатарли сиёсий найрангларини давом эттирмоқдалар. Улар социалистик лагерни ўзларининг миллий озодлик ҳаракатига нисбатан гегемончилик ниятларини амалга ошириш йўлидаги тўсиқ деб ҳисоблаб, бу ҳаракатни жаҳон социализм системасидан ажратиб юборишга уринмоқдалар. Шунинг учун ҳам булар биринчи ўрталик зонани Осиё, Африка ва Латин Америкаси мамлакатларидан ташкил этиб, бу зонага Хитойни ҳам киритмоқдалар. Сўнгра Хитой раҳбарлари халқаро майдонда ўзларига бой иқтисодий шерикларни ва потенциал иттифоқчиларни ривожланган капиталистик мамлакатлар орасидан қидираётганликлари сабабли, улар деярли бутун капиталистик дунёни ўрталик зонага киритиб, унга «империализмга қарши курашчи» деган ном бермоқдалар.

Бундан ташқари раис Мао Пекин ўзига айниқса ром қилишга интилаётган айрим империалистик мамлакатларга ҳам вақти-вақти билан шундай хос номлар бермоқда. Кечагина Хитой пропагандистлари генерал де Голлни «фашист ва бандит» деб атаб юрган эдилар. Лекин, бу генерал Пекин билан яқинлашиш мумкинлигини ишора қилиши биланоқ у Америка империализмига қарши энг актив курашчилардан бирига айланиб қолди. Бу ҳам етмаганидек, Хитой раҳбарлари ўзларининг бир қанча баёнотларида «Франция Осиёдаги ўзининг таъсирини тиклаб олиши мумкин» деб очиқдан-очиқ шама қилмоқдалар.

Бу хилдаги мисолларни биз бугун эълон қилинган суҳбатда ҳам кўриб турибмиз. Япония ривожланган мамлакат, дейди Мао Цзэ-дун, «у бизга кўп жиҳатдан ёрдам кўрсатиши мумкин. Биз сиёсий жиҳатдан ҳам бир-биримизни қувватлашимиз лозим». Ҳамкорлик қилишга шундай таклиф этиш билан бирга дарҳол ҳатто бутун мамлакатга эмас, балки унинг бутун ҳукмрон синфига тегишли мандат берилади. «Япон монополистик капитали иккинчи ўрталик зонага киради,— деди Мао Цзэ-дун.— Ҳатто у ҳам АҚШдан норози, унинг баъзи намояндалари эса Қўшма Штатларга ошкора қарши чиқмоқда. Ҳозир Япониянинг монополистик капитали, гарчи АҚШга қарам бўлса ҳам, лекин ахир бир кун у ҳам Америка бўйинтуруғини ўз устидан улоқтириб ташлайди». Бундан чиқди япон меҳнаткашларининг илғор намояндалари айтганидек, ўз золимларининг ва ўзга золимларнинг бўйинтуруқларини япон халқи, япон ишчилар синфи улоқтириб ташламайди, балки монополистик капитал америкалик шеригининг бўйинтуруғини ўз устидан улоқтириб ташлар экан-да.

Хуллас, француз ва япон монополистик капитали империалистларга қарши курашувчилар қаторига киритилмоқда. Хўш, АҚШ монополистлари ХХРни танимасликдан иборат бўлган ўз сиёсатларини ўзгартиришни эртага ўзлари учун фойдали деб ҳисоблаб, унга иқтисодий ҳамкорлик қилишни таклиф этсалар, у ҳолда АҚШ монополистларига ҳам «империализмга қарши курашчилар» деб ном бериладими? АҚШни ҳам «ўрталик зонага» киритишга тўғри келиб қоладими?

Биз раис Мао Цзэ-дундан миннатдор бўлишимиз керак — Хитой раҳбарларининг ҳақиқий мақсадларини ҳеч ким унинг ўзидан кўра яхшироқ фош қилиб бермаган эди. Ўрталик зона назарияси — очиқдан-очиқ миллатчилик сиёсатига қандайдир «ғоявий база» тайёрлашга қаратилган бемаъни, асоссиз уринишдир. Албатта, АҚШ ва Япония империалистлари ўртасида, шунингдек, Франция ва бошқа капиталистик мамлакатлар ўртасида ҳам зиддиятлар бор, товар сотиладиган бозорлар учун ва капитал солиш доиралари учун улар ўртасида кураш олиб борилмоқда. Революцион кучлар шу зиддиятлардан фойдаланмоқдалар. Лекин империалистлар лагеридаги зиддиятлардан тинчлик ва социал тараққиёт иши учун олиб борилаётган ялпи кураш манфаатлари йўлида фойдаланиш бошқаю, синфий ёв билан оғиз-бурун ўпишиш ва иноқлашиш бошқа. Ўзларини интернационалистлар деб атаётган Хитой раҳбарлари эса Хитой халқининг дўсти ва иттифоқчиси бўлган Совет Иттифоқига, бошқа социалистик мамлакатларга қарши курашмоқ учун ким билан бўлса ҳам ҳеч бир суриштирмай амалда оғиз-бурун ўпишишга тайёрдирлар.

ХКП раҳбарлари томонидан Совет Иттифоқига ва бошқа социалистик мамлакатларга қарши олиб борилаётган курашни Мао Цзэ-дун «қоғоздаги уруш» деб атади ва бунга илова қилиб, бундай урушдан ҳеч кимга шикаст етмайди, чунки бу урушда одамлар ўлдирилмайди, деди. Бу гапдан, биринчидан КПСС ва бошқа қардош партиялар билан олиб борилаётган мунозарани Хитой раҳбарлари «урушнинг бир хили» деб эътироф қилганликлари кўриниб турибди. Иккинчидан, ХКП раҳбарларининг жаҳон коммунистик ва озодлик ҳаракатининг бирлиги манфаатларини менсимаётганликлари бу гапдан яққол кўриниб турибди. Хитой раҳбарларининг айби билан халқаро коммунистик ҳаракатда вужудга келган аҳволдан бутун дунё коммунистлари чуқур ташвишга тушмоқдалар. Халқларнинг тинчлик, миллий мустақиллик ва социал тараққиёт учун кураши ишига Хитой раҳбарлари етказган зарар ҳаммага аён. Мао Цзэ-дун бўлса: ташвишланишнинг ҳожати йўқ, ахир бу, одамлар ўлдирилмайдиган ва қурбонлар берилмайдиган урушку, деган гапни айтмоқда!

Йўқ. Хитой раҳбарларининг ўз ҳаракатларига берган бундай баҳоларига қўшила олмаймиз. Уларнинг КПССга, бутун жаҳон коммунистик ҳаракатига қарши, СССРга, бошқа социалистик мамлакатларга қарши олиб бораётган кураши «қоғоздаги уруш» эмас. Бу кураш ўзининг шиддати, кенглиги ва методлари жиҳатидан империализмнинг социализм мамлакатларига қарши олиб бораётган «совуқ уруши»дан фарқ қилмайди.

II.

Хитой раҳбарлари Совет Иттифоқига қарши олиб борилаётган «совуқ уруш»да нақадар ҳаддан ошиб кетганликларини Мао Цзэ-дуннинг территориялар масаласида айтган гаплари яққол кўрсатиб турибди. Мао Цзэ-дун у ёки бу совет территориясига кўз олайтирибгина қолаётгани йўқ, балки ўзининг бу даъволарини қандайдир «ялпи территориал масала»нинг бир қисми деб кўрсатишга уринмоқда.

Бунда биз катта-катта даъволарни ўз ичига олган очиқдан-очиқ экспансия программасини кўриб турибмиз.

Бу — бугун ва кеча пайдо бўлган программа эмас. 1954 йилда ХХРда янги тарих дарслиги нашр этилган эди. Бу дарсликка илова қилинган Хитой харитасида унинг авторлари Хитойнинг биринчи афюн урушигача бўлган ҳолатини тасвирлаб бермоқчи бўлганлар. Бу харитада Бирма, Вьетнам, Корея, Таиланд, Малайя, Непал, Бутан, Сакким Хитой составига киритилган; шимолда чегара Становой тизмаси бўйлаб ўтказилиб, Узоқ Шарқ ўлкасини СССРдан ажратиб қўйилган; Ғарбда Қирғизистон, Тожикистон, Қозоғистон республикаларининг бир қисми (Балхаш кўлига қадар) Хитой составига киритиб қўйилган, Сахалин ҳам Хитой территорияси қилиб кўрсатилган. Дарсликда айтилишига қараганда, бу территориялар ва мамлакатларнинг ҳаммаси «Хитойнинг давлат территорияси» бўлган эмиш ва Хитойдан тортиб олинган эмиш.

Ўша вақтда бундай дарслик эътиборсизлик орқасида ёки миллатчи унсурларнинг иғвогарлик фаолияти натижасида нашр этилган бўлса керак, деб гумон қилинган эди. Бироқ кейинги воқеалар бундай гумонни пучга чиқарди. ХХРда Совет Иттифоқининг ва Хитойга қўшни бўлган бошқа мамлакатларнинг гоҳ у, гоҳ бу районлари Хитой территорияси қилиб кўрсатилган хариталарни нашр этиш давом этаверди.

Кейинги вақтларда Хитой вакиллари бир неча юз минг квадрат километр совет территориясини «чиндан ҳам» Хитойники деб даъво қилиб, бундай гапларни тез-тез тилга оладиган бўлиб қолдилар.

Яқинда Пекинда чиққан «Лиши Яньцзю» журналида (1964 йилдаги 4-сонда) «Хэйлунцзян дарёси шимолидаги ва Уссури дарёсининг шарқидаги кенг ерларни Россия босиб олган»... «Синцзяндаги ва Шарқи-Шимол районидаги кенг ерларни Россия турли вақтларда ўзига қўшиб олган» деган даъволар қилинди.

Эндиликда Мао Цзэ-дун ўзининг суҳбатида бундай дейди: «Тахминан бундан юз йил муқаддам Байкалнинг шарқидаги район Россия территорияси бўлиб қолди, шундан бери Владивосток, Хабаровск, Камчатка ва бошқа пунктлар Совет Иттифоқининг территориясидир. Ҳали биз шу рўйхат бўйича ҳисоб-китоб тақдим қилганимиз йўқ!»

Ҳеч қачон Хитойники бўлмаган ерларни Хитой раҳбарларининг даъво қилишга қандай ҳақлари бор? Улар, бундан кўп юз йиллар муқаддам Хитой қўшинлари ўша районларга келган эди ва Хитой боғдихони ўша вақтларда маҳаллий аҳолидан ўлпон олар эди, деган гапларни важ қилмоқдалар. Агар гап шу қадар жиддий масала устида бормаганда эди, бундай «тарихий далилларни» ўтакетган бачканалик дейиш мумкин бўлур эди.

Давлатлар пайдо бўлганлиги ва йўқ бўлиб кетганлигини, халқлар бир жойдан иккинчи жойга кўчишлари натижасида мамлакатлар ўртасидаги чегаралар неча марталаб ўзгарганлигини кўрсатувчи мисоллар инсоният тарихида тўлиб ётибди. Чегаралар масаласида «тарихий важлар келтириш» методини рўкач қилиб ҳамма нарсани исботлай бериш мумкин. Масалан, Англия француз территорияси деб исботлаш мумкин, чунки бир вақтлар Англия Нормандия герцоглигининг мулки бўлган эди. Аксинча, Францияни Англиянинг мулки деб даъво қилиш мумкин, чунки бир вақтлар, 100 йиллик уруш даврида инглизлар Францияни деярли батамом забт қилиб олган эдилар. Бу хилдаги далиллар ёрдами билан шуни ҳам исбот қилиш мумкинки, ХХРнинг чегараси Пекиндан салкам юз километр наридаги Буюк Хитой девори бўйлаб ўтади, холос. Чунки ҳақиқатан ҳам бир вақтлар Хитойнинг чегараси шу девор бўйлаб ўтган, бунга деворнинг ўзи ҳам далилдир.

Лекин ҳатто «тарихий ҳуқуқлар» жиддий важ деб қабул қилинадиган бўлса, шу нарса равшан бўлиб қоладики, бу масалада бундай ҳуқуқлар ҳақиқий аҳволга асло тўғри келмай қолади. Маълумки, XVII асрнинг ўрталарида Хитой ерларининг чегараси Хинган тизмасигача борар эди, яъни Амурдан анча жанубroқда эди. Хинган шимолидаги территорияда маҳаллий ерлик қабилалар (эвонклар, даурлар ва бошқалар) яшар эди. Уларга вақти-вақти билан манжурлар ҳужум қилиб турар эди ва улар манжурларга ўлпон тўлар эди. Амур бўйидаги районларда ерли Манжур ва Хитой аҳолиси бўлмаган. Россия Амур ҳавзасининг шимолий қисмини ўзлаштирганлиги, Хитой эса бу дарёнинг жанубий қисмидаги ерларни ўзлаштирганлиги натижасида ҳақиқий чегара аниқланиб қолди. Чегаранинг бу ҳолати бундан юз йилдан кўпроқ муқаддам тузилган Айгун ва Пекин шартномаларида мустаҳкамланди.

Чор ҳукумати босқинчилик сиёсатини амалга ошириб келган. Худди шунингдек, Хитой императорлари ҳам ўз имкониятлари борича шундай босқинчилик сиёсатини амалга ошириб келганлар. Бу тўғрида ҳеч ким бахслашаётгани йўқ.

Турли вақтларда гоҳ у томон, гоҳ бу томон кучлироқ бўлган ва шунга яраша бир-биридан устунлик қилиб келган. Бунинг натижасида халқларнинг яшаш жойи муайян равишда ўзгарган. Лекин меҳнаткашлар қандайдир территорияларни босиб олишни хаёлларига келтирган эмаслар. Улар ўзлари яшаб турган ерда меҳнат қила берганлар ва бу ерни ўз пешана терлари билан суғора берганлар. Қадимий замонларда қачондир бир император бошқа бир императорни енгиб, кейин эса ўзи ҳам мағлубиятга учраганлигини асос қилиб олибгина айрим кишилар ишчи ва деҳқонларнинг ўзлари азалдан яшаб ва меҳнат қилиб келган ерга бўлган ҳуқуқларини шубҳа остига олаётганликларига ҳайрон қоласан, киши.

Бир ярим миллион квадрат километрдан кўпроқ территория Совет Иттифоқиники эканлигини шубҳа остига олаётган одамлар совет кишиларининг, яъни ота-боболари ва бобокалонлари яшаб ва меҳнат қилиб келган, ўз ватани деб, ўз боболарининг ери деб ҳисоблаётган шу ерларга қилинаётган даъволарга қандай қарашларини ўйлаётганмикинлар.

Шу сабабли биз ҳозирги чегара тарихан вужудга келган ва турмушнинг ўзи мустаҳкамлаб берган деб айтмоқдамиз, чегара тўғрисидаги шартномалар эса шундай асосдирки, бу асос билан ҳисоблашмаслик мумкин эмас, деб айтмоқдамиз.

КПСС Россия ишчилар синфининг ва меҳнаткашлар оммасининг чоризмга қарши курашига бошчилик қилди ва чоризмни батамом тор-мор келтирди. Шу нарса яхши маълумки, Совет ҳукумати Хитой билан тузилган ва тенг ҳуқуқли бўлмаган шартномаларнинг ҳаммасини ўзи вужудга келган дастлабки йиллардаёқ батамом тугатди. Совет ҳукумати ленинча сиёсатни давом эттириб, Порт-Артурдаги ҳарбий денгиз базасидан фойдаланишдан воз кечди ва Хитой — Чанчунь темир йўлини биргаликда идора қилиш тўғрисидаги ўзининг ҳамма ҳуқуқларини, шу йўлга қарашли жамики мол-мулк билан бирга ХХР ҳукуматига ҳеч бир ҳақ олмай топширди. Чор ҳукумати Порт-Артурни босиб олганлигини ва Манжурияга суқилиб кирганлигини В. И. Ленин ғазабланиб қоралаган эди. Бошқа ҳеч ким эмас, Лениннинг ўзи: «...Владивосток узоққу-я, лекин у барибир ўзимизнинг шаҳар-да» деган эди.

Совет Иттифоқи чор империясининг харобалари устида вужудга келган совет республикаларининг ўз ихтиёрлари билан бирлашишлари натижасида пайдо бўлган бутунлай янги давлатдир. Чор Россиясининг чегаралари империалистик босқинчиларнинг сиёсати билан белгиланиб келган бўлса, Совет Иттифоқининг чегаралари миллатларнинг ўз тақдирларини эркин равишда ўзлари белгилашлари принципи асосида, халқларнинг ўз иродаларини ўз хоҳишлари билан билдиришлари натижасида вужудга келди. Совет Иттифоқига кирган халқлар ўз тақдирларини ўзлари ҳал қилишдан иборат ҳуқуқларига ҳеч қачон, ҳеч кимнинг ҳамла қилишига йўл қўймайдилар.

Мао Цзэ-дун ўзининг суҳбатида Монголиянинг тақдирига ачиниб, у «Совет Иттифоқининг ҳукмронлиги остида турибди» деган гапни айтибди. Бу гап ғазаб ҳисларидан бошқа ҳис туғдириши мумкин эмас. Ҳаммага маълумки, Монголия Халқ Республикаси қирқ йилдан кўпроқ вақтдан бери суверен социалистик давлат бўлиб яшаб келмоқда ва мустақил мамлакатнинг ҳамма ҳуқуқларидан фойдаланмоқда. Очиқдан-очиқ бундай телбанамо гапларни айтиш Мао Цзэ-дунга нега керак бўлиб қолдикин? Бутун гап шундаки, СССР ва бошқа социалистик мамлакатлар билан дўстлик муносабатларини давом эттириб келаётган мустақил монгол давлати яшаб келаётганлиги Хитой раҳбарларига ёқмай қолди. Улар Монголия Халқ Республикасини мустақилликдан маҳрум этишни, уни Хитой вилоятига айлантириб олишни истайдилар. Н. С. Хрушчев ва бошқа совет ўртоқлар 1954 йилда Пекинга сафар қилиб борганларида уларга ХХР раҳбарлари ана шу ҳақда «келишиб олишни» таклиф қилган эдилар.

Ўз-ўзидан равшанки, Н. С. Хрушчев монгол халқининг тақдири Пекинда белгиланмайди, Москвада белгиланмайди, балки Улан-Баторда белгиланади. Монголиянинг давлат бўлиб яшаши масаласини бошқа ҳеч ким эмас, балки шу мамлакат меҳнаткашларининг ўзигина ҳал қилиши мумкин деб бу масалани муҳокама қилишдан бош тортди.

Юқорида айтиб ўтилганидек, Хитой раҳбарлари территория тўғрисидаги даъволарини қандайдир ялпи принцип даражасига кўтаришга уринмоқдалар. Бу эса халқаро муносабатларнинг асосига даҳлдор масаладир. Агар ҳамма давлатлар Пекин рецептига амал қилиб, тарихан вужудга келган чегараларни ўзгартириш тўғрисида бир-бирларига даъво қила бошласалар, бунинг оқибати нима бўлур эди? Бу саволга жавоб бериш мураккаб иш эмас. Бундай йўл тутиш халқаро кескинликни муқаррар кучайтириб юбориш бўлур эди, ҳарбий можаролар ва бу можаролардан келиб чиқадиган жамики оқибатларни туғдирган бўлур эди.

Территориялар тўғрисидаги низолар ва чегаралар масаласи — ғоят мураккаб масала. Территориал масалаларнинг характерини фарқ қилиш керак. Шармандали мустамлакачилик системасининг қолдиқларини тугатишга, империалистлар босиб ётган ва тегишли миллатлар яшаб турган ўзларининг азалги территорияларини қайтариб олишга қаратилган халқларнинг ҳаққоний интилиши тўғрисида гап бораётган бўлса, бу бутунлай бошқа гап. Масалан, ҳинд халқининг Гоани ўз ватани доирасига қайтариб олиш ҳуқуқи шак-шубҳасиз бир нарса эди. Индонезиянинг Ғарбий Ирианни ўз республикасига қайтариб олиш ҳуқуқи ҳам шак-шубҳасиз ҳуқуқ эди. Хитой мамлакатининг бир қисми бўлган ва аҳолисининг кўпчилиги хитойлардан иборат бўлган Тайванни, Гонконгни озод қилишга ва Хитой билан қайта қўшиб олишга халқ Хитойнинг ҳамма ҳуқуқлари бор деб айтиб келдик ва айтмоқдамиз. Бу хилдаги мисолларни кўпайтириш мумкин бўлур эди.

Давлатлар ўртасида тарихан вужудга келган чегараларни ревизия қилишга интилишдан, гитлерчилар фашизми ва япон империализми тор-мор келтирилганлиги натижасида иккинчи жаҳон урушидан кейин қабул қилинган шартномаларни ва битимларни ўзгартиришни бирор формада зўрлаб, қабул қилдиришга уринишдан келиб чиқаётган территориал даъволар бутунлай бошқа гап. Миллион-миллион кишиларнинг қурбон бўлиши натижасида ғалабага эришган халқлар бундай интилишларни асло қувватламайдилар.

Иккинчи жаҳон урушидан кейин қабул қилинган ҳамда тинчликни ва халқлар хавфсизлигини мустаҳкамлаш манфаатларига мос бўлиб тушган халқаро битимларнинг бутун системасини Мао Цзэ-дун япон социалистлари билан қилган суҳбатида ҳайрон қоларли даражада енгилтаклик билан ўчириб ташламоқчи бўлибди. У: «Совет Иттифоқи оккупация қилиб олган жойлар жуда кўп»,— деди ва ҳатто миллатчилик эҳтиросларини ловиллатиш учун очиқдан-очиқ керосин қуйиш мақсадида баъзи территорияларнинг номини тилга олади. Европада ва Осиёда давлатлар ўртасидаги ҳозирги чегаралар қандай сабабларга кўра ва қандай тарихий вазиятларда вужудга келганлигини Хитой раҳбари тушунмаётир деб ўйлаш қийин. Жаҳон харитасини бошқатдан тузишга қаратилган ҳар қандай уриниш ҳозирги замон шароитида қандай хатарли оқибатларга олиб келиши мумкинлигини Хитой раҳбари пайқамаётир деб фараз қилиш ҳам қийин. Мао Цзэ-дун ўзини, фақат бизнинг мамлакатимиз манфаатларига чанг солаётган киши қилиб кўрсатмоқчи бўлади, лекин чегараларни қайта кўриб чиқишга қаратилган (агар бу масалага жиддий қараладиган бўлса) ва иғвогарлик мақсадида қилинган бундай даъват Европа ва Осиё мамлакатлари ўртасида бир-бирларига нисбатан қилинадиган бир қанча талабларни, даъволарни ва ҳал қилиб бўлмайдиган можароларни муқаррар келтириб чиқарган бўлур эдики, бу нарса ҳар бир кишига равшандир. Мана шуларнинг ҳаммаси очиқ-ойдин эканлиги шак-шубҳасиз бўлиб, социализм мамлакатларининг халқлари ўртасида ишончсизлик ва хусумат туғдириш, бирор сабабларга кўра, ўзига фойдали бўлган кишиларгина шундай қилишлари мумкин деб айтиш учун асос бўла олади.

Худди шу мақсад билан Мао Цзэ-дун бир қанча социалистик мамлакатлар ўртасида территориал масалалар бор деган гапни ўйлаб чиқаришга уринмоқда. Лекин бу уринишлар барбод бўлиши турган гап эканлиги ҳозирнинг ўзида ҳам маълум. Социализм мамлакатлари халқларининг дўстлигини ва ҳамкорлигини ҳеч ким буза олмайди.

Капиталистик дунёнинг корчалонлари аллақачондан бери Хитой раҳбарларининг миллатчилигига, уларнинг буюк давлатчилик қилиқларига назар солиб турибдилар. Шу сабабли шу нарса тасодифий эмаски, япон социалистлари ўнг қанотининг вакиллари ҳам Курил ороллари тўғрисидаги саволни худди Мао Цзэ-дуннинг ўзига бердилар ва улар ХКП раисидан худди ўзларига керак бўлган жавобни олдилар.

Маълумки, бу ороллар батамом Совет Иттифоқининг мулки бўлиб ўтганлиги, Мао Цзэ-дун даъво қилаётганидек асло совет экспанциясининг натижаси эмас. Узоқ Шарқдаги совет территорияларини босиб олиш режаларини 1918 йилдан бери тузиб келган ва бу режаларни амалга оширишга неча марталаб уринган япон империализмининг агрессив сиёсати пайини қирқиш зарур бўлиб қолганлиги сабабли шу иш қилинган эди. Япон милитаристларининг агрессив планларида Курил оролларига алоҳида роль — Совет Узоқ Шарқига ҳужум қилиш учун муҳим плацдарм бўлиш роли ажратиб қўйилган эди. Равшандирки, япон ҳарбийларини мана шундай имкониятдан маҳрум қилиб қўйиш керак эди. Ҳақиқатан ҳам шундай қилинди. Хитой раҳбарлари ҳам бу хавфсизлик чорасини ўз вақтида неча марталаб маъқуллаган эдилар. ХХР ҳукуматининг 1951 йил 15 августдаги Баёнотида бундай дейилган эди: «...Совет Иттифоқига Курил ороллари топширилиши, Сахалин оролининг жанубий қисми ва унинг атрофидаги оролларнинг ҳаммаси эса қайтариб берилиши лозим эди».

Шундан бери бу райондаги вазият тубдан ўзгарди ва СССРга, бошқа социалистик мамлакатларга қарши агрессия хавфи бутунлай йўқолди деб айтиш мумкинми? Асло бундай деб бўлмайди. Япон халқининг иродасига хилоф равишда Японияда милитарист кучлар активлик кўрсатмоқдалар, улар мамлакатни аввалгидек ҳарбий авантюралар йўлига бошламоқчилар. Японияда АҚШнинг ҳарбий базалари бор, Пентагон бу базаларни Совет Иттифоқига ва Осиёдаги бошқа социалистик мамлакатларга яқин жойларда бекорга ушлаб тургани йўқ. Бундан бир неча кунгина муқаддам Япония ҳукумати АҚШнинг талабини бажо келтириб, унга атом сув ости кемаларини Япония портларига олиб кириш ҳуқуқини берди. Яъни шу портлардан АҚШнинг ўз ҳарбий базалари сифатида фойдаланишига рухсат этди. Бундай шароитда СССР Курил оролларини Японияга бериши лозим, деган гап фақат япон милитаристларигагина эмас, Америка милитаристларига ҳам қўл келади.

Агар Мао Цзэ-дуннинг тарихий принцип деган принципига асосланиб иш кўриладиган бўлса, у ҳолда шу территория учун бўлган бутун ҳуқуқ Совет Иттифоқиники бўлиб қолади. Бироқ, раис Мао ўзи кўтариб чиқаётган принциплар билан мутлақо принципсиз равишда муомала қилмоқда. У шу принциплар ўзига фойда келтирадиган бўлса, бу принципларни рўкач қилади, ўзининг сиёсий мақсадлари талаб қилиб қолса, бу принципларни поймол қилаверади.

Курил оролларини даъво қилиш учун ҳеч қандай, на ҳуқуқий, на маънавий асос йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Аммо бундан шароит ўзгариб қолган тақдирда СССРнинг манфаатларига зарар етказмайдиган ва япон халқининг эҳтиёжларига мос келадиган қилиб, масалани ҳал этиш йўлларини қидириб топмаслик керак, деган маъно келиб чиқмайди.

Хитой раҳбарларининг территориал масаладаги позицияси интернационализм манфаатларидан узоқ эканлигини Мао Цзэ-дун тушунмаслиги мумкин эмас. Бу таассуротни юмшатмоқ учун у фақат тарихнигина эмас, шу билан бирга «адолатни» ҳам рўкач қилмоқда. Аслини олганда, унинг тезиси шундан иборатки, ер куррасидаги аҳоли бир текисда жойлашмаган, шу сабабли адолат территорияларни қайта тақсимлашни талаб қилаётган эмиш.

Бу гапнинг нуқул демагогиядан иборат эканлиги очиқ кўриниб турибди. Одамларнинг ер юзида ўрнашиб олганлиги узоқ давом қилган мураккаб ривожланишнинг натижасидир, шу сабабли ҳар хил халқлар турли шароитда яшамоқдалар. Коммунистлар ҳамма халқларга энг яхши турмушни таъминлаб бериш учун курашмоқдалар. Социализм бутун ер юзида ғалаба қилиб, ишлаб чиқарувчи кучлар ҳамма жойда юксак даражага етганидан кейин, халқларнинг бир-бирига яқинлашуви шунга олиб келадики, турли мамлакат халқларининг турмуш шароитидаги тафовутлар аста-секин йўқ бўлиб кетади, давлат чегаралари эса ўзининг аҳамиятини йўқотади. Бундай шароитда ер куррасида одамларни хийла бир текисда жойлаштириш проблемасини ҳал қилиш ҳам мумкин бўлиб қолади.

Лекин бу — келажакнинг иши. Бир-бирига қарама-қарши социал системалар мавжуд бўлиб турган, давлатни ва суверенитетни мустаҳкамлаш процесси объектив равишда бораётган бугунги кунда бундай масалани қўйиш ниҳоят даражада зарарлидир.

Кези келганда шуни унутмаслик керакки, энг реакцион урушлар «ҳаёт маконини» кенгайтириш мақсадида бошланганлигини кўрсатувчи фактлар тарихда кўп учрайди. Бинобарин, Мао Цзэ-дуннинг «территориялар одилона тақсимланмаган» деган гаплари унчалик янги гап эмас. Унинг ўтмишдошлари бор, бу ўтмишдошлар билан у фахрлана олмаса керак.

Япониянинг «улуғлиги» тўғрисида Мао Цзэ-дун айтган гаплар коммунистнинг оғзидан чиққанлигига таажжубланмаслик мумкин эмас, бу гапларни ҳам четлаб ўтиб бўлмайди. Бу гапларда ХКП раҳбарларининг буюк давлатчилик қарашлари, уларнинг халқаро муносабатларда қўпол куч фактори олдида тиз чўкаётганликлари яққол кўриниб турибди.

Мао Цзэ-дуннинг назарида япон халқининг улуғлиги нимадан иборат? Япон халқининг меҳнатсеварлигидан иборатми? Япон халқи қисқа муддат ичида ўз мамлакатини жаҳоннинг илғор давлатлари қаторига чиқариб олишга, ажойиб моддий ва маънавий маданият яратишга муваффақ бўлолганидан иборатми? Йўқ, бу нарса унинг эътиборини жалб қилаётгани йўқ. У 40-йилларнинг бошида Шарқи-Жанубий Осиёдаги ва Океаниядаги жуда катта ерларни оккупация қилиб олган япон ҳарбийларининг жиноятлари тўғрисида одатдан ташқари илҳомланиб гапирмоқда. Хуллас, раис Мао япон самурайларининг агрессив ҳаракатларини, яъни япон халқининг ўзи миллий шармандалик деб ҳисоблаётган ҳаракатларни Япониянинг миллий улуғлиги деб эълон қилмоқда.

Тарих шуни ўргатмоқдаки, ҳеч қачон ва ҳеч бир мамлакат ҳарбий авантюралар ва агрессия йўлидан бориб улуғликка эришган эмас. Халқларнинг чинакам улуғлиги социал тараққиёт, дўстлик ва ҳамкорлик йўлидан бориб қўлга киритилади. Хитой халқининг туб манфаатлари ҳам мана шу йўлда ривож топишига аминмиз.

Социализм манфаатларини, тинчликни ва халқлар хавфсизлигини сақлаб қолиш манфаатларини қадрлаётган кишиларнинг ҳаммаси ХХР раҳбарларининг экспансиячилик қарашларини, уларнинг халқларнинг манфаатларига таалуқли масалалар устида жанжал чиқаришга уринаётганликларини жуда қатъий равишда қораламасликлари мумкин эмас.

Хитой раҳбарларининг чинакам ниятлари аён бўлиб қолмоқда. Бу ниятларнинг тинчлик ва социализм ишининг ғалабаси учун кураш манфаатларига ҳеч бир алоқаси йўқ, бу ниятлар буюк давлатчилик шовинизми ва гегемонизм билан суғорилган. Мао Цзэ-дуннинг япон социалистлари билан қилган суҳбати бунга энг яққол ва энг лўнда далилдир.

(«ПРАВДА», 2 сентябрь).

СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ ХАФТАЛИГИ

ҚАРДОШЛАРМИЗ

Гасан Муса ўғли ГАСАНОВ,
Озарбайжон ССР Министрлар Совети Маданият бўлимининг мудири.

Мен Озарбайжон билан Ўзбекистон ўртасида кўп ўхшашликлар борлигини билардим. Уларнинг толеи бир, қуёши бир, истиқболи порлоқ. Тошкентга келиб, меҳмондўст ўзбекларнинг ҳимматини кўрганимда, бепоён «оқ олтин» далаларини кезганимда икки ўлка ўртасидаги ўхшашлик беқиёс ва чексиз эканлигига ишончим яна бир бор комил бўлди. Ўзбекистонда олиб борилаётган жуда катта қурилишлар кўламида, завод ва фабрикаларнинг, бутун республика аҳлининг улкан зафарларида ана шу ўхшашликни кўрдим. Мен бу ўхшашликни кўчаларни тўлдирган тўда-тўда болалар табассумида, кексаларнинг бахтида, оилаларнинг фаровонлигида кўрдим. Мен бу ўхшашликни асрий тарихга эга бўлган дўстлигимиз мустаҳкамланиб бораётган кўп миллатли республика оиласи хонадонида кўрдим.

Дўстлик туфайли ўлкаларимиз чароғон бўлди, элларимиз фаровонликка эришди.

Бизнинг Озарбайжонимиз ҳам худди Ўзбекистон каби гуллаб-яшнамоқда. Сўнгги йиллар ичида республикамизда юздан ортиқ йирик саноат корхоналари, шу жумладан Мингечаур гидроэлектростанцияси, Шимолий ГРЭС, синтетик каучук заводи, трубопрокат ва алюминий заводлари, кон саноати комбинати, янги Боку нефтни қайта ишлаш заводлари каби йирик иншоотлар қурилди. Жуда катта нефть бойликлари ишга солинди. Сумгаит, Дошкесан, Мингечаур, Алибайрамли каби янги индустриал марказлар бунёдга келди.

Республикамизда фан, маданият равнақ топди. Ҳозир 1 миллиондан ортиқ киши илмнинг турли соҳаларида таълим олмоқда.

□ □

Саноатимиз, қишлоқ хўжалигимиз улкан одимлар билан ривожланмоқда. Республикада саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳозир 1913 йилдагига нисбатан 21,5, нефть чиқариш қарийб 2,7 баравар, электроэнергия ҳосил қилиш 82,2 баравар кўпайди. Аҳоли жон бошига электроэнергия ҳосил қилишда Озарбайжон республикаси Франция, Италия, Япония каби капиталистик мамлакатлардан ўзиб кетди. Булар ленинча дўстликнинг неъматларидир.

Республикада халқ хўжалигига сўнгги ўн йиллик мобайнида ўтган 34 йилга нисбатан кўпроқ капитал маблағ ажратилди. Шу ўтган ўн йилликда Озарбайжонда ялпи саноат маҳсулоти икки марта, нефть чиқариш 1,3, газ 5,2 марта кўпайди.

Бу йилги ютуқларимиз ҳам қувончли. Ўтган етти ойлик мобайнида Боку саноати корхоналари планни 102 процент бажариб, пландан ташқари 16 миллион сўмлик маҳсулот берди. Капитал ва уй-жой қурилиши планлари ҳам ортиғи билан бажарилди. Металлургия, машинасозлик ва саноатнинг бошқа тармоқлари ҳам жадал ривожланмоқда. Ўн йиллик мобайнида қора ва рангли металлургия ишлаб чиқариш 10 марта, пўлат 12 марта, қора металлар прокати ишлаб чиқариш 25,9 марта ўсди. Бу коммунизм даврига хос суръатлардир.

Республикамиз коммунизм мўл-кўлчилиги дастурхонига ўз ҳиссасини қўшиб келмоқда. Айни вақтда сабзавот, кўк чой, сут етиштириш ҳам беқиёс кўпайди. Бизнинг қишлоқ хўжалигимиз ҳам Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалигининг таркибий қисми сифатида ривожланиб бормоқда.

Худди Ўзбекистондагидек Озарбайжонда ҳам ўнлаб турли миллат фарзандлари қўлни-қўлга бериб меҳнат қилмоқда, умумий мақсад коммунизм сари комил ишонч билан бормоқда. Улар Ўзбекистон меҳнаткашлари эришаётган ютуқлардан ҳамиша хабардор бўлиб турибдилар ва ундан беҳад қувонмоқдалар.

Биз улуғ Ленин орзу қилган халқлар дўстлиги тантана қилган даврда яшаётганлигимиз билан чексиз фахрланамиз. Бу дўстликнинг меъмори Коммунистик партиядан миннатдормиз. Чунки, у кўпмиллатли халқларимизни энг тўғри, энг ишончли йўлдан коммунизмга бошлаб бормоқда. Бу йўл халқлар дўстлиги йўли, фаровонлик манзилидир.

САВДО ХОДИМИНИНГ МУҲИМ БУРЧИ

Яқинда Тошкентда давлат савдоси ходимларининг республика кенгаши бўлиб ўтди.

Кенгаш ишида Ўзбекистон областлари ва шаҳарларининг партия ва совет ходимлари, министрлик ва бошқармаларнинг раҳбарлари қатнашдилар.

Кенгашни қисқача кириш нутқи сўзлаб республика Министрлар Советининг раиси Р. Қурбонов очди. Кенгашда Ўзбекистон савдо министри А. А. Саримсоқов доклад қилди.

Кенгаш қатнашчилари республикада аҳолига савдо хизматини ривожлантириш йўллари ҳақида гапириб, савдо ташкилотлари бўлимлари ва трестлари, магазинлар ва ошхоналар ишидаги жиддий камчиликларни ҳам таъкидлаб ўтдилар. Умумий овқатланишни яхшилаш юзасидан амалий таклифлар киритилди.

Тошкент шаҳар ижроия комитети савдо бошқармасининг бошлиғи М. Х. Ортиқхўжаев айтдики, савдо корхоналари ҳузурида сабзавотни қайта ишлайдиган ўз заводларини барпо этиш зарур бўлиб қолди. Бу эса ёзда сабзавотни нобуд қилмай сақлаб қолиш имконини беради. Фарғона область партия комитетининг секретари А. Ф. Гаврилов магазинлар ва ошхоналарни лойиҳалашни яхшилаш тўғрисида гапирди. «Узкультторг» директори Ш. И. Исломов республикада маданий товарлар сотувчи фирмалар ташкил қилиш тўғрисидаги масалани қўйди. Самарқанд область ижроия комитети савдо бошқармасининг бошлиғи К. Ш. Шукуров, Қарши шаҳридаги 1-ошхона ошпази А. Бўриев, савдо ва умумий овқатланиш ходимлари касаба союзи республика комитетининг раиси М. А. Одилова ва кенгашнинг бошқа қатнашчилари республика шаҳарларида савдо ва умумий овқатланишни ривожлантиришнинг муҳим масалалари тўғрисида сўзладилар.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. А. Карлов ва СССР Министрлар Совети савдо бўйича давлат комитетининг раиси А. И. Струев ҳам сўзга чиқдилар.

Республика кенгашининг қатнашчилари Ўзбекистон давлат савдо ходимларига мурожаат қабул қилдилар. Улар бу мурожаатда савдо ходимларини республиканинг юбилейини шаҳар аҳолисига хизмат кўрсатишда янги муваффақиятлар билан кутиб олишга чақирдилар.

(ЎзТАГ).

БИЗНИНГ ИНТЕРВЬЮ

РАҲМАТ

К. АБДУЛЛАЕВ,
Душанба шаҳар Совети ижроия комитетининг бўлим мудири.

Биз Тошкент шаҳрида СССР халқлари дўстлиги ҳафталиги ўтказилиши ҳақидаги хабарни эшитиб, жуда-жуда хурсанд бўлдик, бошимиз осмонга етди.

Дўстлик! Ҳа, шу биргина сўзда олам-олам маъно бор. Бу сўз узоқни яқин, оғирни енгил қилади, қалблар ипини бир-бирига чамбарчас боғлайди.

Ҳозир биз Тошкентда турибмиз. Завод-фабрика ва муассасаларда бўлиб, меҳнат аҳллари — дўстларимиз, қон-қариндошларимиз билан дийдор кўришдик, суҳбатлашдик. Дилларимиздаги қувончларимизни бир-биримизга баён этиб, иш тажрибаларимизни ўртоқлашяпмиз. Бу учрашувимиз ҳаммамиз учун катта фойда келтиради, дўстлик туйғуларимиз янада мустаҳкамланади, албатта. Самимий меҳмондўстликлар учун раҳмат, ўзбек биродарларимиз!

ДУГОНАЛАРИМ САЛОМИ

М. КАСПАРЯН,
Ереваңдаги синтетик каучук заводининг инженери.

Мен ҳар бир ўзбек қизи сиймосида арман қизларини кўргандай бўлдим. Ўзбек қиз-жувонлари бизни ҳамма жойда очиқ чеҳра билан кутиб олдилар. Ўз меҳнат ғалабалари ҳақида гапириб бердилар. Биз ҳам СССР халқлари дўстлиги ҳафталигидан олган таассуротларимизни ҳикоя қилиб бердик. Ўзбек қиз-жувонларининг меҳнатсеварлиги, одамшавандалиги бизни қойил қолдирди.

«Дўст-дўстга салом етказади» деганларидек, мен ҳам арман қиз-жувонларининг саломини ўзбек қиз-жувонларига етказиб, дўстлик бурчимни адо этдим. Бу — мен учун катта бахт!

ҚАЛБЛАР БИРГА ТЕПГАНДА...

СССР халқлари дўстлиги ҳафталиги қатнашчилари номига Ўзбекистоннинг ҳамма қисмидан хат ва телеграммалар олинмоқда. Республика шаҳар ва қишлоқларининг меҳнаткашлари бу хат ва телеграммаларида ҳафталик қатнашчиларини самимий табриклайдилар ва уларни ўзларига меҳмон бўлиб келишга таклиф этадилар.

Қардош республикаларнинг делегациялари Тошкент область пахтакорларининг меҳмонлари бўлдилар. Калинин ишлаб чиқариш бошқармасидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозида меҳмонлар зўр шодлик билан кутиб олинди. Колхоз аъзолари Ватанимиз пойтахти Москва вакилларини чин кўнгилдан табриклашмоқ учун маданият саройига тўпланишди.

— Биз, — деди колхоз раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. Матқобилов, — ўз юртимизда бошқа республикалардан келган қардошларимизни кутиб олиш билан бахтиёрмиз. Бу учрашув қудратли мамлакатимиз халқлари буюк ва бузилмас дўстлигининг янги ёрқин ифодасидир. Хуш келибсиз, азизлар!

Меҳмонлар рус қардошлари номидан пахтакорларга қизғин салом топширдилар.

Делегация аъзолари колхознинг пахта майдонларини завқ билан кўздан кечирдилар. Меҳмонлар пахталар оппоқ очилиб турган текис қаторлардан ўтар эканлар, бу йил қилинган ишлар ҳақида ва қанча ҳосил олиниши тўғрисида савол бердилар.

— Тез орада теримга киришамиз, — дейди А. Матқобилов. — Гектар бошига камида 35 центнердан ҳосил олмоқчимиз.

Колхознинг мактаб-интернати меҳмонларда кучли таассурот қолдирди. Бу мактаб-интернатда мамлакатимиздаги кўп миллатларга мансуб болалар аҳил яшамоқдалар ва ўқимоқдалар. Болалар жонажон Москва вакилларини шодиёна кутиб олдилар, уларга ўз синфларини, яхши жиҳозланган ўқув кабинетларини, шинам ётоқхоналарини кўрсатдилар.

Ҳафталик қатнашчилари колхозчилар билан хайрлашар эканлар, самимий кутиб олганликлари учун чин кўнгилдан ташаккур билдирдилар ва пахтакорларнинг олижаноб меҳнатларида катта муваффақиятларга эришувларини тиладилар.

* * *

Ўзбекистон билан Белоруссия ўртасидаги қардошлик алоқалари мустаҳкамдир. Тошкентлик ва минсклик тўқимачилар, бинокорлар, пойафзалчилар, машинасозлар, коммунал хўжалигининг ходимлари кўпдан бери мусобақалашмоқдалар. Киров номли боғда ўтказилган Минск кунида ана шу кун сайин мустаҳкамланиб бораётган дўстлик яна бир марта ўз ифодасини топди.

Бу ерда бўлиб ўтган тантанали йиғилишда сўзга чиққан нотиқларнинг ҳаммаси Белоруссия билан Ўзбекистон биргаликда коммунистик қурилиш умумхалқ ишига қўшаётган ҳисса ҳақида гапирдилар. Тошкентликлар Минск делегациясининг аъзоларидан бутун белорус халқига ўзларининг қардошлик саломи ва энг яхши истакларини топширишни илтимос қилдилар. Минскликларга халқлар дўстлиги ҳафталигининг ёдгорлик вимпели, қимматбаҳо совғалар топширилди.

Ўзбек ва белорус халқларининг қардошлиги уруш вақтида тўкилган қон билан мустаҳкамлангандир. Улуғ Ватан уруши йилларида ўзбек жангчилари мамлакатимиздаги барча халқларнинг вакиллари билан биргаликда белорус ерини гитлерчи галалардан озод қилиш учун олиб борган жангларда қатнашдилар. Партизан отрядларида жанг қилган, Белоруссия ССРнинг озодлиги учун курашда мардларча ҳалок бўлган ўзбек қаҳрамонларини Белоруссия халқи муқаддас билиб ҳурмат билан эслайди. Белоруссия делегациясининг бошлиғи Минск шаҳар ижроия комитети раисининг ўринбосари Г. А. Казачок қардош республика тупроғидан агрессорларни қувиб чиқаришда қатнашган тошкентликлардан бир группасига Минск фашист босқинчилардан озод қилинганлигининг 20 йиллиги шарафига таъсис этилган юбилей медалларини топширди.

Минскликлар тошкентликларга айниқса табаррук бўлган совғани — Минскдаги уй макетини топширдилар. Олтмиш олти йил муқаддам шу уйда РСФСРнинг I съезди бўлиб ўтган эди. Бу съезд Совет Иттифоқи Коммунистик партияси тарихида шонли саҳифа бўлди.

* * *

Шу кеча Тельман номли боғда қозоқ ва ўзбек халқларининг дўстлиги тўғрисида, қудратли Ватанимиздаги барча халқларнинг қардошлиги ҳақида кўпгина самимий, дўстона сўзлар айтилди. Бу ерда Тошкент меҳнаткашлари Олмаота кунини тантанали суратда нишонладилар.

Кеча қатнашчилари Олмаота делегациясининг бошлиғи, Қозоғистон пойтахти Октябрь район ижроия комитетининг раиси И. Б. Болтабоев нутқини давомли қарсаклар билан кутиб олдилар. У ўз нутқида қозоқ халқи ўзининг ана шу муваффақиятларида улуғ рус халқи ва Совет Иттифоқидаги бошқа қардош халқларнинг беғараз ёрдами туфайли эришганлигини таъкидлаб ўтди. Ёрқин келажак — коммунизм қураётган қардош халқларнинг дўстлигини ер юзида ҳеч нарса қақшата олмайди. (ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН

Евгений ДОЛМАТОВСКИЙ,
рус шоири.

Мамлакатимда бор ноёб, нодир гул,
Тўлишиб боради ҳар кун чаноқда,
Унинг ҳар тупида шоналар шиғил,
Шарқнинг дурдонаси ухлар ардоқда.
Тилларанг укрони буғдойи билан
Ажойиб бу чечак эмас бегона.
Белорус зиғири бир жону бир тан,
Молдаван узуми унга дугона.
Июнь булутидай бу пахта момиқ,
Бухоро нақлидай қадимий, узун.
Юртни ясантирар, безатар тўлиқ,
Дунё халқин эта олади таъмин.
Қизил байроқ бўлиб ҳилпирар елда,
Бизни гўдакликда йўргакка олар.
Тинч ҳаёт учун у қувватдир белда,
Ундан соқчи нияр гимнастёркалар.
Шу гулни ардоқлаб юксалди бу халқ,
Янги замонада бўлди навқирон.
Олтин Юлдуз нури кўксида ярқ-ярқ,
Шоддир фарғоналик пахтакор деҳқон.
Порлоқ истиқболинг аён жамоли,
Эзгуликдан нишон ҳар бир нафаси.
Каналлардан эсар ҳаёт шамоли,
Тамоман ўзгарар юрт қиёфаси.
Кўкда булутлар ҳам пахтадай оқ тан,
Йўлларни тўлдирар карвонлар изи.
Йўловчига ёғду сочиб йироқдан
Юксакларда балқир ўзбек Юлдузи!

Ю. ШОМАНСУР таржимаси.

ТОЖИКИСТОН САНЪАТКОРЛАРИ — ЖУРНАЛИСТЛАР МЕҲМОНИ

Қардош тожик санъаткорлари СССР халқ артисти Ҳалима Носирова билан суҳбатлашмоқдалар.

А. Тўраев фотолари.

СССР халқлари ҳафталиги муносабати билан бўлаётган учрашувлар бир-бирига уланмоқда. Дўстлар дийдор кўришмоқда, уларнинг юрак сўзлари меҳр билан жаранггламоқда.

Кеча тожик санъаткорлари пойтахт журналистлари билан учрашдилар.

Тожикистон ССР халқ артисти Шоиста Муллажонова, Меҳнат Қизил байроқ орденли Тожикистон давлат филармониясининг Ўзбекистонда гастролда юрган санъаткорлари номидан йиғилганларга қизғин салом топширди.

Шоиста Муллажонова, таниқли артист Самариддин Саъдиев ўз ижодий коллективларининг ишлари ҳақида ва Ўзбекистондаги самимий учрашувлардан олаётган таассуротлари тўғрисида сўзлаб бердилар.

Учрашувга қатнашган СССР халқ артисти, Давлат мукофоти лауреати Ҳалима Носирова кўпчиликнинг фикрини ифодалаб бундай деди:

— СССР халқлари оиласида тожик ва ўзбек жуда дўстона, қон-қариндошларча аҳил яшайдилар. Биз Тошкент кунини ўтказиш учун Душанбага борганимизда, тожик қардошларимиз бизни жуда самимий кутиб олдилар. Шунинг учун ҳам биз уларни бошимизга кўтарамиз. Биз бир-биримиз билан ака-ука, опа-сингилмиз, дўстлигимиз абадий ва мангудир.

Юрак сўзларидан сўнг редакция меҳмонлари учрашувга йиғилганларга ўзларининг концерт номерларини намойиш қилдилар. Дастлаб, Тожикистон ССР халқ артисти Шоиста Муллажонова турли миллатларнинг тилларида бир қанча қўшиқлар ижро этди. Истеъдодли артисткалардан Саида Сафарова, Карим Набиев, Мукаррама Маҳрамовалар ўйин ва лапарлар ижро этдилар. Тожикистон ССРда хизмат кўрсатган артист Иқбол Юсупова янги ўйинларини намойиш қилди.

Ўз навбатида Ҳалима Носирова Навоий номли ўзбек давлат опера ва балет театрида Ўзбекистон ССР ва Ўзкомпартия 40 йиллиги юбилейига бағишланиб тайёрланаётган «Хоразм қўшиғи» операсидан она арияларини айтиб берди. Йиғилганлар Ўзбекистон булбули — Ҳалима Носированинг янги ижроларини мамнуният билан тингладилар.

Ҳар хил ранго-ранг қўшиқлари билан ўзбек томошабинларининг ҳам катта ҳурматига сазовор бўлган Абдумалик Раҳматуллаев тожик, ўзбек афғон қўшиқларини айтиб, кўпчиликни хурсанд қилди.

Учрашув охирида журналистлар редакцияга келганликлари ва ўз ижодий ишларини ўртоқлашганликлари учун тожикистонлик дўстларга ташаккур айтиб, уларнинг ишларига ижодий муваффақият тиладилар.

«ОҚ ОЛТИН» ДИЁРИ

Я. А. СКЕРШКАН,
Ригадаги ВЭФ заводининг слесари.

Не-не шаҳарлар борки дунёда, бир боқишдаёқ кишини мафтун этади. Мен «оқ олтин» диёри — қуёшли Ўзбекистоннинг пойтахтига биринчи бор келишим. Лекин шунга қарамай, шаҳрингизга бир боқишдаёқ ошиқ бўлиб қолдим. Мудом хушчақчақ, дилкаш, ҳазилкаш одамларни айтмайсизми. гулларга ғарқ бу шаҳарнинг! Ўзбекларнинг меҳмондўстлиги ҳақида жуда кўп эшитган эдим. Лекин уларнинг меҳмонни очиқ чеҳра, гулдаста ва табассум билан кенг қулоч ёзиб кутиб олиши мени ғоят ҳаяжонга солди.

Мен бошқа қардош республикаларда кўп бўлганман. Тбилиси, Свердловск, Боку, Ленинград, Одесса ва бошқа шаҳарларни сайр қилганман. Сизнинг ям-яшил навқирон шаҳрингиз жуда файзли, гўзал!

Латиш халқи қардош ўзбек халқининг ҳормай-толмай меҳнат қилиб, коммунизм қуриш ишига қўшаётган улушини биродарларча кузатиб туради. Сиз қўлга киритаётган ютуқлар бизнинг ютуғимиз. Сизнинг ғалабангиз — бизнинг ғалабамиз. Заводимиз кичик габаритли радиоприёмниклар, радиолалар, радио ва телефон аппаратлари ишлаб чиқаради. Корхонамизда тайёрланган радио ва телефон ускуналар ҳозирги пайтда жаҳондаги 38 мамлакатга юборилиб турибди. Заводимиз маркаси билан чиқарилган ана шу буюмларни Тошкентда кўриб, дилим бениҳоя қувончга тўлиб кетди. Демак, менинг ҳам меҳнатим сингган маҳсулотлардан сизлар ҳам баҳраманд бўляпсизлар.

ДОҒИСТОНИМ

Расул ГАМЗАТОВ,
Ленин мукофоти лауреати.

(«ЮКСАК ЮЛДУЗЛАР» КИТОБИДАН)

Мен узоқ сафардан ҳориб қайтган он,
Ўз юртимда чарчоқ нафас олдимми,
Бошимга эгилиб сўрар Доғистон:
«У узоқ ўлкани севиб қолдингми?».
Тоққа чиқаману, шу баландликдан,
Нафасим ростлаб мен берурман жавоб:
Кўп юртларни кўрдим, аммо баридан
Сен ортиқ меҳрибон, э қалби офтоб!
Онтимни мен тез-тез такрорламайман,
Севмоқ ва онт ичмоқ янгилик эмас.
Севаман демоқдан жуда қўрқаман,
Такрор айтган сўзнинг оҳори қолмас.
Ҳамма фарзандларинг бу ерга чиқса,
Жар солиб ўз онтин такрорласа гар,
Гар улкан тоғларинг акс-садо берса,
Тош қояларнинг ҳам жонига тегар.
Кўз ёш ва қонга сен ғарқ бўлган соат
Кам гап ўғилларинг, ўткирлаб тиғин,
Жанг қилди...
Уларнинг онту садоқат,
Меҳрига жўр бўлди ханжар қўшиғи.
Жангларнинг сурони тинчигач яна,
Кам гап ўғилларинг, Доғистон, дилдан,
Сенга онт ичдилар севиб мардона,
Қўлларда ўроғу болғалар билан.
Унутмайман асрий бир насиҳатинг:
Шовқинсиз меҳнат қил, чиқарсанг ҳам от.
Отдан ҳам онт ортиқ, дея, ўргатдинг,
Тоғликлар бекорга эгарламас от.
Сершовқин, бетайин пойтахтлар бўйлаб,
Узоқ, ёт юртлардан қўйнингга келдим.
Мағрур тоғу дарёнг қўшиғин тинглаб,
Яшашдан ортиқ бахт йўқлигин билдим.

М. Бобоев таржимаси.

ЧЎЛ ЧИРОҚЛАРИ

НАВОИЙ ГРЭСИНИНГ УЧИНЧИ ТУРБОГЕНЕРАТОРИ ИШГА ТУШИРИЛДИ

□ □

НАВОИЙ, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Республикамиз энергетика саноатининг гигант корхоналаридан бири бўлиб қоладиган бу ГРЭСнинг қурила бошланганига эндигина уч йил бўлди. Лекин ана шу қисқа давр ичида ҳар бири 25 минг киловатт қувватли иккита турбогенератор ишга туширилди. Улар область саноати ва қурилишини арзон энергия билан таъминлаб турибди.

Навоий ГРЭСи қурувчилари 1 сентябрда яна бир ажойиб ғалабани қўлга киритдилар. 150 минг киловатт қувватли турбогенератор фойдаланишга топширилди. Электростанциянинг умумий қуввати 200 минг киловаттга етди. Бу муваффақиятни қўлга киритишга Украина, Таганрог, Ленинград, Москва ва Совет Иттифоқининг бошқа ўнлаб машинасозлик корхоналари коллективлари ҳам катта ҳисса қўшдилар. Улар нурхона қурилишига асбоб-ускуналарни ўз муддатида етказиб бериб турдилар. Бу билан қурилиш суръатининг кўтарилиб боришига имкон бердилар.

Навоий ГРЭСи дўстлик нурхонаси деб аталмоқда. Чиндан ҳам бу ерда Сибирь, Кавказ, Белоруссия, Қозоғистон, Украинадан келган 30 дан ортиқ миллат фарзандлари ўзбеклар билан ёнма-ён туриб меҳнат қилишмоқда. Республикамизнинг шонли 40 йиллиги шарафига меҳнат вахтасида турган А. Зуфаров, К. Калегенский ўртоқлар бошлиқ бетончилар бригадалари машина-механизмлар қувватидан унумли фойдаланиб, смена топшириқларини 1,2-2 ҳисса ортиғи билан бажаришга эришдилар. Айниқса, А. Попов, И. Нарижний, Р. Шишкин ўртоқлар бошлиқ коммунистик меҳнат бригадаларининг монтажчилари ташаббус кўрсатиб ишладилар. Тўққиз ойга мўлжалланган монтаж ишлари муддатидан қарийб бир ой илгари адо этилди. Меҳнат унумдорлиги 1,7 процентга ошди. Монтаж ишлари таннархи 0,9 процент камайди.

Шу кунларда ГРЭСнинг 4, 5 ва 6-навбатлари қурилишида монтаж ишлари юқори суръатларда олиб борилмоқда. 10 тоннадан 100 тоннагача юк кўтариш қобилиятига эга бўлган 10 та кўтарма кран бир зум ҳам тиним билмай ишлаб турибди. Бетон ётқизиш ва монтаж ишларида илғор методлар кенг қўлланиляпти. Блокларни яхлит монтаж қилиш ва уларни қудратли кранлар ёрдамида кўтариб, юқори қаватларга ўрнатиш йўлга қўйилгандан буён станцияда меҳнат унуми 1,5 баравар кўтарилди. Кейинги беш ой ичида эса 50 минг сўм давлат маблағи тежаб қолинди.

Шунингдек, ишчи новаторлардан И. Малевич, И. Пруцев, В. Кондряков, Н. Казанцева ўртоқларнинг таклифи билан ясалган ярим автомат пайванд аппарати меҳнат унумдорлигини пайвандлаш ишларида уч марта кўтариш имконини берди. Навоий ГРЭСи қурувчилари Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 40 йиллиги кунига қурилиш-монтаж ишлари юзасидан белгиланган йиллик планни бажариш мажбуриятини олдилар.

М. БАҚОЕВ.

Хатларингизга ЖАВОБ берамиз

МЕҲНАТКАШЛАРНИНГ ТАЛАБИ ҚОНДИРИЛДИ

«Совет Ўзбекистони» газета редакцияси «Қўқимбой» совхози ишчиларидан хат олди. Унда таъкидланишича, совхоз маъмурияти меҳнаткашларга қулай маданий-маиший шароит яратиб бермаган. Совхоздаги йўллар ремонт қилинмаган. Автобуслар қатнамайди.

Редакция хатни текшириш ва тегишли чора кўриш учун меҳнаткашлар депутатлари Чуст район ижроия комитетига юборди ва қуйидаги жавобни олди.

Текширишда меҳнаткашларнинг хатида айтилган фактлар тўла тасдиқланди. Совхознинг 6-бўлими ишчиларига маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилашга қаратилган тадбирлар белгиланди. Совхознинг марказий посёлкасидан 6-бўлимга бориладиган йўлни ремонт қилишга тегишли маблағ ажратилди ва бу иш бошлаб юборилди. Косонсой автобазаси йўловчиларга қулайлик туғдириш мақсадида қўшимча автобуслар ажратди. Исфарам участкасини электрлаштириш жадал давом эттириляпти. Ганстон участкасида намунали дала шийпони қуриляпти. Ишчилар комитети меҳнаткашларга кино кўрсатиш юзасидан график тузди. Меҳнаткашларга маданий-маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш масаласи Қўқимбой посёлка Советининг сессиясида муҳокама этилиб, тегишли қарор қабул қилинди.

КОЛХОЗ МУЛКИ МУҚАДДАС

Самарқанд қишлоқ районидаги Жданов номли колхоз аъзолари редакцияга йўллаган хатда правление раҳбарларининг айби билан Қишлоқ хўжалик артели устави қўпол равишда бузилаётгани, колхоз маблағи талон-торож қилинаётгани қайд қилинган эди.

Редакция хатни ишлаб чиқариш бошқармаси партия комитетига юбориб, унда келтирилган фактларни текшириб кўришни илтимос қилди.

— Текширишда, — дейилади партия комитетидан олинган жавоб хатида, — меҳнаткашлар билдирган фактлар тасдиқланди. Текшириш якуни партия комитетининг бюро мажлисида муҳокама қилиниб, коллектив хўжалик мулкини талон-торож қилишга йўл қўйгани учун колхоз раиси Ҳусаиновга партия ҳисобот карточкасига ёзиш шарти билан қаттиқ виговор эълон қилинди. Чорва молларининг нобуд бўлишига йўл қўйгани учун ферма мудири Рўзиқулов ишдан олиниб, уни жиноий жавобгарликка тортиш учун материаллар тергов органларига оширилди. Правлениега омбор мудири Ҳайдаровни дарҳол ишдан олиш тавсия этилди. Хўжаликда оммавий-сиёсий, ташкилий-тарбиявий ишларни яхшилашга қаратилган тадбирлар белгиланди.

ФЕЛЬЕТОН

СОВУТ КИЙГАН ҚАРҒАЛАР

Қарғани учратган Ғознинг энсаси қотиб терс ўгирилиб олди. Қарғанинг фиғони ошди.

— Ғоз бўлсанг ўзингга!

— Қағилламай ўл. Сен ким-у, мен ким. Авлод аждодларим Римни қутқарган.

— Орқа-ўнгингга қараб гапир, тарих шармандаси. Ҳали сен қарға зотининг совунига кир ювмабсан.

— Қарға «қағ» этади, ўз кўнглини чоғ этади.

— Эй, ғоз зотининг хўрози, сенга ҳарбий сирни ошкор этай, тилингни тийишга қодирдирсан хойнаҳой. Қарғалар совут кийиб, қилич ушлашга қодир. Бизни ҳам йўқлайдиганлар бор.. . Яқин орада лашкарий қисмларимиз саф тортади. Ҳарбий айғоқчиларнинг пири бўлиб қоламиз.

— Ёпирай, нима деяпсан?

— Амалимиз улуғ. Биз, қарғалар қўшин жойлашган ерларни топиб берамиз.

— ...

Ақл бовар қилмайдиган бир воқеа рўй бермаганида, юқоридаги даханаки жангни масал деб айтиш мумкин эди.

Яқинда Пентагонга Америка орнитология жамиятининг раҳбарлари чақирилди. Паррандашунос олимларга шама қилиб айтишдики, гап Қўшма Штатларнинг миллий хавфсизлиги тўғрисида боряпти, бинобарин, тилни тийиш лозим. Шу фурсат Пентагон коридорларида хушхабар қанот ёзиб юрарди. Эшитмадим деманглар, ғалаба қозонишнинг мўъжизакор қуроли топилди. Урушда бундан бир неча йил муқаддам ютиб чиқиш мумкин эди! Фурсатни бой бериб қўйганимизни қаранг-а?!

Ҳақиқатан ҳам мўъжизакор ғалаба қуроли Пентагон экспертларининг боши узра учиб юрган экан-ку, бехабар қолишибди. Аввалроқ пайқашмаганини айтмайсизми?!

«Фигаро» газетасининг хабар беришича, Америка армияси қарғалардан жангу жадалда фойдаланишни ўрганиш юзасидан орнитология жамияти билан 174.472 долларлик контракт тузибди.

«Орнитология жамиятининг вазифаси шуки, — деб таъкидлайди газета, — бу жамият душманни топиб, шу ҳақда хабар қила оладими, шу нозик масалани аниқлаб бериши керак. Дарвоқе, баъзи қушлар, жумладан қарғалар, босиб келаётган фалокатни ҳис этиб, бир-бирларини хабардор этадилар».

Генералларнинг ақл-фаросатини қарангки, қарғалар махсус тайёргарликдан ўтгач, Америка армиясининг бинойидек кўмакчи турига айланиб, Марказий разведка бошқармаси билан рақобатга ҳам қодир бўлар экан: қарғалар партизанларни топиб, зарур одамларни хабардор қилишлари лозим.

Ғозлар Римни қутқарганига тарихчилар ҳам ишонишмайди, қарғалар Пентагонга ёрдам берармикан... бунга энди сира ишонч йўқ. Ҳатто қарғаларнинг ўзи ҳам ишонмайди.

И. СТЕПАШЕВА,

«ПРАВДА»дан олинди.
2 сентябрь 1964 йил.

ОЛАМ ЯНГИЛИКЛАРИ

АҚШ президентлигига кўрсатилган номзодларга очиқ хат ❋ *Англия билан Франция қирғин қуроллари яратиш устида биргаликда иш олиб бормоқчи* ❋ Кипрга қарши фитна ❋ Конгода қон тўкиш давом эттирилмоқда ❋ Бир неча кундан сўнг совет балети усталарининг АҚШдаги гастроль томошалари бошланади ❋ *Ярадор қилинган икки грек балиқчиси.*

ҲАҚҚОНИЙ ТАЛАБ

ЛОНДОН, 3 сентябрь. (ТАСС). Англиядаги атоқли жамоат арбоблари, фан ва маданият вакилларидан катта бир группаси АҚШ демократик ва республикачилар партияларининг миллий комитетларига ҳамда шу партиялардан президентликка кўрсатилган номзодларга очиқ хат юборди. АҚШ демократик ва республикачилар партиялари шундай сиёсатни ўтказишлари лозимки, дейиладн очиқ хатда, бу сиёсат «мамлакат ичкарисида ҳам, шунингдек халқаро муносабатлар соҳасида ҳам оқилона истиқболни кўрсатиб берсин».

Бу хатда кўрсатиладики, Англияда Америкага қарши кайфиятларнинг мавжудлигига баъзан «андишасизликдан иборат тор миллатчилик хурофотлари сабаб бўлаётган» бўлса-да, лекин «бу кайфиятлар кўпинча уруш ёқасида туриб, ядро мувозанати сақлашдан қўрқишга ҳамда сиёсий таъқиблар ва ирқий адолатсизликлар туғдираётган жирканч мақсадга асосланмоқда».

Ана шу хатни лорд Чорли, лорд Бертран Рассел, Буюк Британия Компартиясининг бош секретари Жон Голлан, Англия — Совет дўстлиги жамиятининг фахрий президенти Хьюлетт Жонсон, таниқли касаба союз арбоблари П. Белчер, Э. Ж. Хилл, Эрнест Робертс, профессорлардан Э. Буроп ва Жорж Томсон, актриса Ванесса Рэдгрэйв, шоир Хью Макдайармид ва бошқалар бўлиб, жами 41 киши имзолаган.

Суратда: Туркия самолётлари бомбардимон қилиши натижасида бошпанасиз қолган кипрлик хотин-қизлар ва болалар.

Эллас Пресс—ТАСС фотоси.

ЯНГИ ТАЗЙИҚ

ЛОНДОН, 3 сентябрь. ТАСС мухбири А. Меликян хабар беради:

АҚШнинг махсус вакили Дин Ачесон Лондонда музокаралар бошлаб юборди. Шу билан НАТО корчалонларининг Кипр Республикаси мустақиллиги ва бутунлигига қарши уюштирган фитнасида янги саҳифа очилмоқда.

Сўнгги вақтлардаги воқеалар, айниқса Совет ҳукуматининг Кипрни қўллаб-қувватловчи баёноти, Кипрнинг оғишмас позицияси Греция, Туркия вакиллари билан БМТ воситачиси Женевада олиб бораётган музокараларни пучга чиқарди. Бу музокараларни Ачесон билан инглиз лорди Худ «кузатиб» турган эдилар.

«Скотсмен» газетаси вужудга келган вазиятга баҳо бериб, яқинда «Женева музокараларининг пойдевори муқаррар суратда емирилиб кетади», деб таъкидлади.

Шуни эслатиб ўтайликки, Кипрнинг давлат суверенитети ва территориал бутунлигига тажовуз қилувчи ҳамда оролни НАТО базасига айлантириб юборувчи «Ачесон плани» Женева музокараларига «пойдевор» бўлган эди.

Америка-Англиянинг Кипрни яккалаб қўйишга ва республика тақдирини халққа билдирмасдан ҳал этишга уринишлари муваффақиятсизликка учради. Шунга қарамай, Лондон билан Вашингтон ўз планларидан воз кечгани йўқ. Ҳукумат доираларига яқин турувчи «Дейли телеграф» газетасининг хабар беришича, Англия ташқи ишлар министри Батлер билан Дин Ачесон «президент Макариосга янги тазйиқ ўтказишнинг йўллари ва воситалари»ни муҳокама қиладилар.

ЯНГИ ИНГЛИЗ—ФРАНЦУЗ РАКЕТАСИ

ПАРИЖ, 3 сентябрь. (ТАСС). Англия билан Франция ядро заряди элта оладиган янги ракета устида биргаликда иш олиб борадилар. Англияда эълон қилинган бу хабар Парижда ҳам тасдиқланди. 500 километргача масофага уча оладиган бу ракета билан ана шу иккала мамлакат қуролли кучларини таъминлаш мўлжалланади.

«Пари-пресс Энтрансижан» газетаси янги ракетани ишлаб чиқишда Франция томонидан «Матра» фирмаси иштирок этади, бу фирма «ҳаво—ер» типидаги ракеталарни тайёрлашга ихтисослаштирилмоқда, деб хабар беради. Ана шу фирма бир вақтлар «Вотур» қирувчи-бомбардимончи самолёти учун «Матра РС 2» ва Австралия яқинда сотиб олган «Матра Р 530» ракеталарини яратган эди.

КОНГОДАГИ АҲВОЛ

ПАРИЖ, 3 сентябрь. (ТАСС). Конгонинг турли районларида қўзғолончиларнинг қуролли кучлари билан Леопольдвиль ҳукуматининг армияси ўртасида шиддатли жанглар бўлмоқда. Ҳукумат қўшинлари ёлланган оқ танлиларнинг отряди билан кучайтирилган бўлиб, уларга Америка ҳарбий самолётлари мадад бериб турибди. Бир неча кун давом этган жанглардан кейин, деб хабар беради Франс Пресс агентлигининг мухбири, қўзғолончилар Шимолий Катанга вилоятидаги руда конларининг маркази Маноно шаҳрини ташлаб чиқдилар. Айни бир маҳалда, олинган маълумотларга кўра, қўзғолончилар мамлакат шимолида бир қанча муваффақият қозонганлар. Қўзғолончи қўшинларнинг раҳбарларидан бири генерал Николас Оленга Стэньливиль радиоси орқали гапириб, Стэньливиль, Лисала ва Бумба шаҳарларини ўз қўлида ушлаб турган халқ озодлик армияси Экваториал вилоятининг пойтахти Кокийаваиль томонда ҳужумни давом эттирмоқда, деди.

БИРЛАШГАН АРАБ РЕСПУБЛИКАСИ ВА ИРОҚ ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ МАЖЛИСИ

ҚОҲИРА, 2 сентябрь. (ТАСС). Гелиополисда (Қоҳира райони) Бирлашган Араб Республикаси ва Ироқ бирлашган президентлик кенгаши ҳақиқий аъзоларининг мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисда кенгашнинг яқинда очиладиган биринчи сессияси кун тартиби муҳокама қилинди. Бу сессия араб мамлакатлари давлатлари ва ҳукуматлари бошлиқларининг кенгаши тамом бўлгандан сўнг, Қоҳирада очилади. Кун тартибига кенгаш уставининг лойиҳаси ҳамда кенгаш бош секретариатининг олти комитетини, яъни ҳарбий, сиёсий, иқтисодий, маданий ва информация, араб социализми масалалари комитети ҳамда халқ ташкилотлари масалалари комитети тузиш масаласи киритилган.

НАВБАТДАГИ НАЙРАНГ

АДДИС-АБЕБА, 3 сентябрь. (ТАСС). Конго президенти Касавубу Африка бирлиги ташкилотида қатнашувчи мамлакатлар вакилларининг фавқулодда сессиясини чақиришни кечиктириб туришни илтимос қилган эди. Бу ерда унинг илтимосига, ёлланган оқ танлиларнинг қисмлари ёрдами билан Леопольдвиль маъмурлари мамлакатда Чомбе ҳукумати позициясини мустаҳкамлаш имкониятига эга бўлмоғи учун вақтдан ютиб қолишга қаратилган найранг, деб баҳо бермоқдалар. Африка бирлиги ташкилоти секретариати масъул ходимларининг айтишларича, Касавубу Африка бирлиги ташкилотининг фавқулодда сессиясини кечиктириш тўғрисидаги илтимосини ҳаддан ташқари кеч айтди. Бу сессияда Конго масаласини муҳокама қилиш кўзда тутилмоқда. Биз Африка бирлиги ташкилотида қатнашувчи мамлакатлар учдан икки қисмининг қатъий розилигини олганмиз ва сессия илгари мўлжаллангандек, 5 сентябрда очилади, деб уқтирди секретариат аъзоларидан бири.

СОВЕТ БАЛЕТИ АҚШГА КЕЛДИ

НЬЮ-ЙОРК, 3 сентябрь. (ТАСС). С. М. Киров номли Ленинград Ленин орденли Академик опера ва балет театри артистларидан бир группаси кеча кечқурун Нью Йоркка келди.

Совет балети усталарининг АҚШдаги гастроль томошалари 8 сентябрда «Уйқудаги соҳибжамол» спектаклини кўрсатиш билан бошланади.

Ирқчилар бебошлигининг статистикаси

ЛОНДОН, 2 сентябрь. (ТАСС). Жанубий Африка Республикасининг ирқчи ҳукумати Жанубий Африка озодлиги учун курашчиларга қарши оммавий репрессия кампаниясини давом эттирмоқда. «Форвард» газетасининг келтирган маълумотларига кўра, ўтган йил март ойидан буён 111 суд процесси ўтказилиб, уларда мингдан ортиқ киши сиёсий жиноятлар қилишда айбланди. Ирқчи суд 44 кишини ўлим жазосига, апартеид сиёсатига қарши курашган 12 кишини умрбод қамоқ жазосига ҳукм қилди.

ЯХШИ ТРАДИЦИЯ

ДЕҲЛИ, 3 сентябрь. (ТАСС). Совет Иттифоқининг дўстона ёрдами билан қурилган Бхилай металлургия заводида ишлаб чиқариш рекордлари қўйиш яхши традиция бўлиб қолди. Ҳиндистон матбуоти бу заводнинг маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва сифатини яхшилаш соҳасида эришаётган муваффақиятлари тўғрисида хабар беради. Завод август ойида пўлат эритиш юзасидан план топшириқларини 12 процент ва чўян эритиш соҳасида 12 процентдан зиёд ошириб бажарди.

ПТИ агентлиги хабар беради: Кокс-химия цехида ва прокат станларида ҳам маҳсулот ишлаб чиқаришда янги рекордларга эришилди.

Газеталарнинг таъкидлаб ёзишича, бу корхона ишга туширилган кундан буён Ҳиндистоннинг миллий иқтисодиётини ривожлантиришга катта ҳисса қўшиб келмоқда.

Марицада отишма

НЬЮ-ЙОРК, 3 сентябрь. (ТАСС). Марица дарёси — Туркия билан Греция ўртасидаги табиий чегарадир. Туркия чегара хизматининг солдатлари шу дарёда балиқ овлаб юрган икки грек балиқчисини, улар Туркиянинг территориал сувларига кириб қолибди, деган баҳона билан ўққа тутди. Греция чегарачилари ҳам бунга жавобан, ўт очгач, балиқчилар иккала тарафдан ёғилаётган ўқлар остида қолиб, ярадор бўлишди, деб хабар беради Ассошиэйтед Пресс агентлигининг мухбири Истамбулдан.

ҲАР ТЎҒРИДА

ТОВУҚЛАР «ТИЛИ»

Ғарбий германиялик олим Эрих Баемер ўз китобини «Нодон товуқлар» деб атади. Лекин ҳар қалай олим китобини шундай деб атаган бўлса ҳам унинг фикрича товуқлар доно ва ҳушёр жониворлардир.

Матс Планка раҳбарлигидаги илмий тадқиқот институтида Э. Баемер ярим аср мобайнида товуқларнинг тиричилигини текшириб шундай хулосага келдики, бу жониворларнинг ҳам ўзига яраша «тили» бор экан. Олим яна шуни ҳам аниқладики, турли зотдаги товуқлар гўёки бир «тил»да сўзлашадилар. Доктор Баемернинг фикрича, товуқлар «тили»нинг сўз луғати 35 «гап»дан иборат, яъни турли-туман шароитларда ана шу «гап»лар товуқларнинг эмоциясини акс эттиради.

Таъбир жоиз бўлса, ана шу товуқлар энциклопедиясига Баемер турли сигналлар ёзиб олинган магнит плёнкаларини ҳам илова қилади. Хавф-хатарни сезган товуқлар бу сигналлар билан ўз «ўртоқлар»ини хабардор қилганлар.

Доктор Баемернинг фикрича, турли зотдаги товуқлар бир-бирларини яхши тушунсалар ҳам, лекин уларнинг тилида озгина бўлса ҳам фарқ бор. Бундан ташқари, буни қарангки, маҳмадана ва камгап товуқлар ҳам бор экан.

УЛЬТРА ТОВУШ—ВРАЧ

Кўп соҳаларда қўлланилаётган ультра товушни Японияда онулист сифатида ҳам ишлатмоқдалар. Доктор Ямоматанинг фикрича, ультра товушларнинг частотаси ва қўлланиш усулига қараб улар кўз акс этиш системасининг фокус масофасини узайтириши ёки қисқартириши мумкин. Ямомата ультра товушнинг ана шу хусусиятидан яқиндан ёки узоқдан яхши кўра олмайдиган кишиларни даволаш учун фойдаланди. Ҳозир ана шу беморлардан юздан ортиғи нарсаларни кўзойнаксиз кўра бошлаган.

«Знание-сила» журналидан.

МАО ЦЗЭ-ДУННИНГ ЯПОН СОЦИАЛИСТЛАРИ БИЛАН СУҲБАТИ

ТОКИО, 28 август, (ТАСС). Парламентдаги социалист депутатларнинг Кодзо Сасаки бошчилигидаги бир группаси яқинда Хитой Халқ Республикасига қилган сафари тўғрисида Дзидзи Цусин агентлиги томонидан нашр этилаётган ҳафталик «Секай сюхо» ҳафталик журнали «Раис Мао Япония социалистлар партиясининг делегациясига: Курил ороллари Японияга қайтариб берилиши лозим деди» деган сарлавҳа остида 11 августда бир мақола босиб чиқарди. Шу мақоланинг бир оз қисқартирилган таржимаси қуйида келтирилади.

Япония социалистлар партиясидаги асосий гуруҳга қарши социалистлардан парламентга сайланган депутатларнинг Кодзо Сасаки бошчилигидаги беш кишилик группаси 10 июлда Пекинда ХКП раиси Мао Цзэ-дун билан узоқ суҳбатлашди. Шу суҳбат вақтида Мао Цзэ-дун «Курил оролларини қайтариб олиш масаласида Японияининг позициясини қувватлайман» деди. Бу группа 12 июлда Гонконгга келиб, у ердаги япон мухбирларига бу гапни айтиб берди. Суҳбатнинг мазмуни алоҳида эътиборга сазовордир.

Сасаки группасига ҳамроҳлик қилган Япония социалистлар партияси штабининг секретари Акио Касахара суҳбатда Ходзо Сасаки, Ситиро Мацумото ва Сигео Осибанинг ўзлари ёзиб олган гапларга асосланиб, Мао Цзэ-дуннинг социалистлар билан қилган суҳбати мазмунини тушунтириб берди. Бу тушунтиришни раис Мао айтган гаплар мазмунини очиб берувчи қимматли материал деб ҳисоблаш мумкин.

Халқ мажлислари залида ўтказилган суҳбат 2 соат 40 минут давом қилди — бу одатдагидан кўра анча кўп вақтдир. Бу суҳбатда Сасаки группасининг беш аъзоси ва жаноб Касахарадан ташқари японлар томонидан Хисао Куроданинг Сасаки группасидан алоҳида равишда Пекинга келган уч кишилик группаси; Канемицу Кососаконинг беш кишилик группаси; Тецуо Аранинг тўрт кишилик группаси; Сукецуту Соганинг ўн бир кишилик группаси; Харуо Окада ва Минору Оно, шунингдек Пекинда яшовчи Кинкадзо Сайонзи — ҳаммаси бўлиб 32 киши ҳам ҳозир бўлди. Раис Маодан ташқари суҳбатда хитойлар томонидан Ляо Чэн-чжи, Чжао Ань-бо ва Япония билан муносабатлар соҳасида эътиборли бўлган бошқа арбоблар ҳозир бўлдилар.

Раис Мао айтган гапларнинг мазмунини қуйида келтирамиз:

ЎРТАЛИК ЗОНА НАЗАРИЯСИ ХУСУСИДА

Раис Мао суҳбатнинг бошида қуйидаги темада сўз очди: «Япония билан Хитой жипс бўлиб, ҳаракат қилишлари, бир-бирлари билан ҳамкорлик қилишлари лозим. Япония саноати нисбатан ривожланган мамлакат — шу сабабли у бизга кўп жиҳатдан ёрдам кўрсатиши мумкин. Бизлар сиёсий жиҳатдан ҳам бир-биримизни қувватлашимиз лозим. Бундан бир неча йил муқаддам бўлгандек, бир-биримизга қарама-қарши бўлиб туриш мумкинми, ахир?» Раис Мао ўтмишда Японияининг Хитойга қилган агрессияси тўғрисида Кодзо Сасаки ва бошқа арбоблар билан фикрлашиб олганидан кейин Америка империализми тўғрисидаги, ўрталик зоналар тўғрисидаги масалани тилга олди ва қуйидаги фикрларни айтди.

Уруш натижасида Япония Америка империализмининг ҳукмронлиги остида қолди. Худди шунингдек, Америка империализми Жанубий Кореяда, Филиппинда, Таиландда ва шу каби жойларда ҳукмронлик қилмоқда. АҚШнинг қўли Тинч океанининг ғарбий қисмига ва Шарқи-Жанубий Осиёга бориб етди. Унинг қўли ҳаддан ташқари узун.

АҚШ Европада ҳукмронлик қилмоқда, Канадада ҳукмронлик қилмоқда, Кубадан ташқари бутун Латин Америкасида ҳукмронлик қилмоқда. Унинг қўли Африкага қадар бориб етмоқда.

Осиё, Африка ва Латин Америкасининг ҳамма халқлари империализмга қарши чиқмоқдалар, Европа, Канада ва бошқа мамлакатлар ҳам империализмга қарши чиқмоқдалар. Империалистлар ҳам империалистларга қарши чиқмоқдалар. Де Голль шундай ҳаракат қилмаётирми?

Ҳозирги вақтда жаҳонда иккита ўрталик зона мавжуд. Осиё, Африка ва Латин Америкаси биринчи ўрталик зонани ташкил қилмоқда. Иккинчи ўрталик зона Европа, Шимолий Америка, Океаниядан иборат. Япон монополистик капитали иккинчи ўрталик зонага киради. Ҳатто у ҳам АҚШдан норози, унинг баъзи намояндалари эса Қўшма Штатларга ошкора қарши чиқмоқда. Ҳозир Японияининг монополистик капитали гарчи АҚШга қарам бўлса ҳам, лекин ахир бир кун у ҳам Америка бўйинтуруғини ўз устидан улоқтириб ташлайди.

Япон миллати — улуғ миллат. У АҚШ билан уруш олиб борган. У Англия ва Франция билан урушган, У Пирл-Харборга ҳужум қилган, Вьетнамни, Филиппинни, Таиландни, Малайяни, Индонезияни оккупация қилиб олган эди. Унинг ҳужуми Ҳиндистоннинг шарқий қисмига қадар бориб етган эди.

Ўз-ўзидан равшанки, менинг бу гапимдан япон империализмининг агрессияси такрорланишига розиман деган маъно келиб чиқмайди.

Бироқ мен, Японияининг монополистик капитали ўз елкасида АҚШнинг абадий ўтириб қолишига йўл қўяди деб ўйламайман. Япония тўла мустақил бўлиб олиб, Осиёда миллий мустақилликка интилаётган кучлар билан алоқа боғласа ва ҳамкорлик қилишга киришса, бундан кўра яхшироқ нарса бўлмас эди.

ХИТОЙ—СОВЕТ ТОРТИШУВИ ТЎҒРИСИДА

Хитой—совет тортишуви деган масалага тўхталиб, Мао Ҳиндистонга совет ҳарбий ёрдами тўғрисидаги, совет мутахассислари ва техниклари Хитойдан чақириб олинганлиги тўғрисидаги ва шу каби масалаларни тилга олди. У «1956 йилда КПССнинг XX съезди бўлиб ўтган вақтдан бери биз билан Совет Иттифоқи ўртасидаги муносабатлар тобора ёмонлашиб бормоқда», — деган гапни айтиб, сўнгра бундай деди:

«Бизни шундай қилишга мажбур этишди, биз бунга зарба бермоқдамиз. Бизга ошкора мунозарани лоақал уч ой тўхтатиб туришни таклиф қилишди. Биз бу мунозарани ҳатто уч кун ҳам тўхтатмаймиз, деб айтдик. Биз 25 йил уруш қилдик. Шундан 22 йили граждан уруши қилиш ва Японияга қарши уришиш билан, уч йили Кореяда қилинган уруш билан ўтди. Мен илгари муаллимлик қилган эдим. Уруш нималигини билмас эдим. Уч ўқитувчи менга уруш нималигини ўргатишди. Шулардан бири — Чан Кай-ши, иккинчиси япон империализми, учинчиси — Америка империализми. Уруш нималиги ҳаммага маълум: уруш олиб борилаётган вақтда одамлар қирилаверади. Мана шу 25 йил ичида Хитой халқи ўлган ва ярадор қилинганлар бўлиб, бир неча ўн миллион кишини йўқотди. Қоғозда қилинадиган урушга келганда бундай урушда одам ўлмайди. Биз бундай урушни бир неча йилдан бери олиб бормоқдамиз, биронта киши ҳам ўлгани йўқ. Биз бу урушни яна 25 йил давом эттиришга тайёрмиз».

ТЕРРИТОРИЯЛАР МАСАЛАСИ ТЎҒРИСИДА

Социалистик партиянинг Хоккайдо оролидаги штаби делегациясининг бошлиғи Тецуо Ара бундай савол берди: «Бизни бехабар қолдириб Ялта битимига ва Потсдам декларациясига биноан биздан Курил ороллари тортиб олинди. Биз бу оролларнинг қайтариб берилишини талаб қилаётирмиз ва шу муносабат билан раис Маонинг фикрини эшитишни истар эдик?».

Бунга жавобан қуйидагилар айтилди.

Совет Иттифоқи оккупация қилиб олган жойлар жуда кўп. Ялта битимига мувофиқ, Совет Иттифоқи Монголиянинг мустақиллигини таъминлаш баҳонаси билан ҳақиқатда бу мамлакатни ўз ҳукмронлиги остига ўтказиб олди. Монголиянинг ери Курил оролларининг ерига қараганда анча катта. Хрущев ва Булганин 1954 йилда Хитойга келган вақтларида биз бу масалани кўтарган эдик, лекин биз билан гаплашишдан бош тортишди. Улар Руминиянинг бир қисмини ўзларига ўтказиб олишди. Улар Шарқий Германиянинг бир қисмини ажратиб олиб, маҳаллий аҳолини ғарбий қисмга ҳайдаб юборишди. Улар Польшанинг бир қисмини ажратиб олиб, Россия составига қўшиб олишди, бунинг эвазига Шарқий Германиянинг бир қисмини Польшага беришди. Финляндияда ҳам шундай бўлди. Улар тортиб олиш мумкин бўлган нарсаларнинг ҳаммасини тортиб олишди. Баъзи кишилар Синьцзян области ва Амур дарёсининг шимолидаги территория Совет Иттифоқи составига киритилиши лозим, деган гапларни айтишди. СССР ўз чегарасида қўшинлар тўпламоқда.

Совет Иттифоқи 22 миллион квадрат километр майдонни эгаллаб турибди, унинг аҳолиси эса жами 200 миллион киши. У энди ерларни тақсимлаб олишни тўхтатиши керак эди. Япония 370.000 квадрат километр майдонни эгаллаб турибди, унинг аҳолиси эса 100 миллион киши. Тахминан бундан юз йил муқаддам Байкалнинг шарқидаги район Россия территорияси бўлиб қолди, шундан бери Владивосток, Хабаровск, Камчатка ва бошқа пунктлар Совет Иттифоқининг территориясидир. Ҳали биз шу рўйхат бўйича ҳисоб-китоб тақдим қилганимиз йўқ. Курил оролларига келганда бу масала биз учун равшан. Бу ороллар Японияга қайтариб берилиши лозим.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

ЭЪЛОНЛАР. ТОМОШАЛАР.

РАДИО

4 СЕНТЯБРЬ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

6.15 — Тонгги концерт. 8.25 — Бахтиёрлик қўшиқлари. 9.25 — Ўзбек балетларидан куйлар. 11.15 — «Партия-давлат контроли амалда» циклидан эшиттириш. 11.25 — Ўзбек давлат филармонияси хор капелласининг концерти. 13.30 — Чет эл композиторларининг оммабоп куйлари. 16.00 — «Шонли қирқ йиллик олдидан». Ўзбек давлат филармонияси халқ чолғу оркестри ҳақида суҳбатли концерт. 18.00 — Эстрада артистларининг концерти. 19.20 — Социалистик мамлакатлар халқларининг куйлари. 20.00 — «Фарғонанинг юбилей қурилишларида» деган эшиттириш. 20.10 — Орган куйларида концерт. 20.45 — «Ўзбекистоннинг биринчи президенти яшаган қишлоқда» деган эшиттириш. 21.15 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш ва концерт. 22.00 — «Дунё воқеалари» (ўзб.). 22.10 — Халқ қўшиқлари. 22.30 — Зулфия. «Мушоира». Радиокомпозиция. 23.10 — «Оналар, сизлар учун» деган концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

4 СЕНТЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 — Спорт эшиттириши (болалар учун). 18.30 — Халқаро ҳаёт. 18.45 — Концерт (Туркистон Ҳарбий Округи духовой оркестри ижросида). 19.20 — Телевизион янгиликлар. 19.35 — Жиддий ўйин (бадиий фильм).

20.50 — Эшиттиришлар программаси.

Ўзбек тилида: 21.00 — СССР халқлари дўстлиги ҳафтаси. Мен Ашхободдан (телевизион очерк). 21.20 — Георг Отс куйлайди. 22.05 — Мутахассис маслаҳати (қишлоқ хўжалик ходимлари учун). 22.20 — Концерт (Ўзбекистон радио-телевидение оркестри ва солистлари ижросида).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.20 — Қизиқ ўйинчоқлар (болалар учун). 18.40 — Тошкент янгиликлари. 18.50 — А. Глазунов. Раймонда (фильм-балет).

Рус тилида: 19.55 — Тошкент янгиликлари. 20.05 — Арманистон достони (хужжатли фильм). 21.10 — Шоир портретлари (М. Ю. Лермонтов туғилган кунининг 150 йиллиги олдидан). 21.35 — Эшит (телевизион бадиий фильм).

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 4/IX да Кармен, 5/IX да Оққуш кўли.

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 4/IX да Биринчи муҳаббат, 5/IXда Қонли сароб.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 4/IX да Зарафшон қизи, 5/IX да Тошболта ошиқ.

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — Татар академик театри гастроллари — 4/IX да Чотқилар («Учқунлар»), 5/IX да Бирга умрга.

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Севадими-йўқми — «ВАТАН», НАВОИЙ номли, «ЁШ ГВАРДИЯ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «СПУТНИК», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Ун икки бурж — «ИСКРА», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Тоғ марши — НАВОИЙ номли (эрталаб соат 10, кеч 8-20 минут ва 10 да), «ЮЛДУЗ» (кундуз 5, кеч 7 ва 9 да), «МОСКВА» (эрталаб 10, кундуз 2 ва кеч 8 да), «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Командир арзандаси — «МИР», «ЎЗБЕКИСТОН» (кундуз ва кечқурун).

Почтальон эшик қоқди — «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Бир районда — НАВОИЙ номли (кундуз соат 5 да).

Хатарли рейс — «ЁШ ГВАРДИЯ» (эрталаб соат 10 да).

Бензоколонка маликаси — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 9.45 минутда).

1964 йил 16 сентябрь кундуз соат 3 да. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ижтимоий фанлар бўлимининг экономика бўйича бирлашган совети мажлисида Ф. Ф. Кравец — иқтисод фанлари кандидати деган илмий даражани олиш учун: «Жанубий-ғарбий Ўзбекистон шаҳарларининг иқтисодий ривожланиш масалалари» деган темада

ДИССЕРТАЦИЯ ЁҚЛАЙДИ

Диссертация билан Фанлар академияси кутубхонасида танишиш мумкин (А. Тўқаев кўчаси, 1-уй).

САМАРҚАНД КРОВАТЬ ФАБРИКАСИ

ТУГАТИЛАДИ

Даъволар 8 сентябргача қабул қилинади.

БИЗНИНГ АДРЕСИМИЗ: «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ, 26-УЙ.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 26545, Редактор ўринбосарлари — 27914, 29323. Масъул секретарь — 34455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 27283. Партия турмуши — 33469, 27221. Пропаганда — 31226. Саноат, қурилиш ва транспорт — 34780. Совет қурилиши — 33258. Қишлоқ хўжалик — 27604. Адабиёт ва санъат — 32036, 27221. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 34451. Маҳаллий ахборот — 32347. Оммавий ишлар ва хатлар — 29005, 33553. Иллюстрация — 34524. Стенографистка — 27343. Эълонлар — 28142. Коммутатор — 30249, 30250, 30251, 30252, 30253, 30254, 30255, 30256, 30257, 30258.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. 11150. ИНДЕКС — 64543. № Б — 206.